

2019

Tryggheten, staten och partsmodellen

*Vem står för vad vid ersättning
från trygghetssystemen idag?*

Tco

Kontakt:

TCO Maria Ahrengart
Maria.Ahrengart@tco.se

Förord

Att människor känner trygghet inför arbetslöshet, sjukskrivning och föräldraskap är en viktig del av välfärden. Trygghet är också avgörande för vår förmåga att ställa om och möta arbetsmarknadens förändring. Den gör det lättare se framtiden an med tillförsikt och ta tillvara de möjligheter som ny teknik och vetenskapliga landvinningar kan innebära.

Arbetslöshetsförsäkringen, sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen är viktiga beståndsdelar i denna trygghet. Alla tre bygger på inkomstbortfallsprincipen och är inte tänkta att ersätta hela den tidigare inkomsten, men den som blir sjuk eller arbetslös ska kunna koncentrera sig på att bli frisk eller hitta ett nytt jobb och inte drabbas av en drastisk försämring av privatekonomin.

I den här rapporten undersöker TCO vad de tre försäkringarna ger i ersättning jämfört med tidigare lön samt vad de sänkta inkomsterna betyder för två typ-hushålls privatekonomi. Resultaten visar att varken arbetslöshetsförsäkringen eller sjukförsäkringen ger tillräcklig trygghet. Föräldrapenning från föräldraförsäkringen ger tillräcklig trygghet för fler, tack vare högre tak.

Vi har även tittat på de kompletterande ersättningar som finns i kollektivavtal eller genom fackligt medlemskap. Rapporten visar hur betydelsefulla dessa har blivit och att parterna idag axlar en betydande del av bördan för den ekonomiska tryggheten.

Kollektivavtalade försäkringar eller försäkringar som erbjuds medlemmar i fackliga organisationer ska aldrig och kan aldrig ersätta offentliga försäkringar. Existensen av sådana försäkringar innebär inte att staten kan dra sig tillbaka eller sänka sin ambitionsnivå. Däremot kan de vara mycket värdefulla som komplement.

Staten måste ta ett större ansvar för sin del och rusta upp de offentliga trygghetssystemen. Taken måste höjas och räknas upp i takt med lönerna. Politiska beslutsfattare måste också förstå att försvagningar av partssystemet, till exempel genom inblandning i lönebildningen eller ändringar i bärande delar av arbetsrätten, i förlängningen även hotar de kompletterande trygghetssystemen.

Eva Nordmark
Ordförande i TCO

Innehåll

SAMMANFATTNING OCH SLUTSATSER	6
INLEDNING	9
1. ERSÄTTNING VID ARBETSLÖSHET – HUR MYCKET STÅR STATEN RESPEKTIVE PARTERNA FÖR?	10
1.1 Ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen	10
Grundvillkoret.....	10
Arbetsvillkoret.....	10
Grundförsäkringen.....	11
Inkomstbortfallsförsäkringen.....	11
Ersättningen i inkomstbortfallsförsäkringen.....	11
Karens.....	14
Ersättningen vid arbetslöshet vid olika månadslöner.....	14
1.2 Ersättning genom kollektivavtalet	17
Privatanställda tjänstemän – AGE, Trygghetsrådet TRR.....	17
Privatanställda och kooperativt anställda arbetare – AGB, Trygghetsfonden TSL.....	19
Kommun- och landstingsanställda – KOM-KL, Omställningsfonden.....	20
1.3 Ersättning från fackförbundens inkomstförsäkringar	21
Inkomstförsäkring som ingår i medlemsavgiften.....	21
1.4 Exempel: Ekonomin för en barnfamilj vid arbetslöshet	26
2. ERSÄTTNING VID SJUKDOM – HUR MYCKET STÅR STATEN RESPEKTIVE PARTERNA FÖR?	29
2.1 Ersättning från den allmänna sjukförsäkringen	29
De första 14 dagarna.....	29
Efter 14 dagar.....	29
Aktivitetsersättning och sjukersättning.....	31
2.2 Ersättning genom kollektivavtalet	32
Privatanställda tjänstemän (Allmänna anställningsvillkor och ITP).....	32
Privatanställda arbetare (AGS).....	34
Kommun- och landstingsanställda (Allmänna Bestämmelser och AGS-KL).....	36
2.3 Fackförbundens sjukförsäkringar	38
2.4 Exempel: Ekonomin för en barnfamilj när en vuxen blir sjuk	38
3. ERSÄTTNING VID FÖRÄLDRALEDIGHET – HUR MYCKET STÅR STATEN RESPEKTIVE PARTERNA FÖR?	41
3.1 Ersättning från den allmänna föräldraförsäkringen	41
3.2 Ersättning genom kollektivavtalet	43
Privatanställda tjänstemän.....	43
Privatanställda arbetare.....	45
Kommun- och landstingsanställda.....	46
3.3 Exempel: Ekonomin för en familj vid föräldraledighet	47
Källförteckning.....	50
TCO	51

Sammanfattning och slutsatser

Möjligheten till ersättning vid arbetslöshet, sjukdom eller föräldraledighet består inte enbart av ersättning från det allmänna. En stor del av dem som är etablerade på arbetsmarknaden kan även ha rätt till ersättning via kollektivavtalet som gäller på arbetsplatsen. Därutöver finns det inkomstförsäkringar vid arbetslöshet som ingår i medlemsavgiften till de flesta fackförbund.

Ersättningen från de allmänna trygghetssystemen är vanligtvis en viss procent av inkomstbortfallet, som högst knappt 80 procent av den tidigare inkomsten, upp till ett tak. Taken för ersättningen är dock så låga att många arbetstagare får betydligt lägre än 80 procent av sin inkomst i ersättning från trygghetssystemen. Lägst är taket i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen, följt av sjukförsäkringen.

Enligt SCB:s lönestatistik var den genomsnittliga heltidslönen 33 700 kronor år 2017. Taket för ersättningen i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen de första 100 dagarna av arbetslöshet är ca 20 000 kronor i månaden och det slås i redan vid en månadslön på ca 25 000 kronor. Vid längre tid i arbetslöshet sjunker ersättningstaket och slås i vid ännu lägre månadslöner. Det innebär att många som blir arbetslösa får ett stort inkomstbortfall som inte täcks av den allmänna arbetslöshetsförsäkringen.

Taket för ersättning med sjukpenning i den allmänna sjukförsäkringen är ca 23 700 kronor i månaden, vilket slås i vid en månadslön på ca 31 000 kronor.

Högsta ersättning i den allmänna föräldraförsäkringen är ca 29 700 kronor, vilket nås vid en månadslön på ca 38 200 kronor. Här avses föräldrapenning vid barns födelse. Inkomsttaket för tillfällig föräldrapenning vid vård av sjukt barn är lägre, men den ersättningen studeras inte i den här rapporten.

Taken i ersättningarna från de allmänna trygghetssystemen tillsammans med det faktum att inkomstbortfallet bara ersätts upp till en viss procent innebär att de allra flesta får en betydligt lägre ersättning från de allmänna försäkringarna än den lön man är van vid att få varje månad. För många hushåll kan det bli svårt att klara sin ekonomi på den lägre nivån eftersom utgifterna i hushållet ofta följer den inkomst som man har vant sig vid att få. På riktigt kort sikt kanske man kan spara in på vissa utgifter men på lite längre sikt kan det innebära ekonomiska svårigheter om man inte gör stora förändringar i ekonomin som till exempel att sälja bilen eller flytta.

Den ekonomiska tryggheten vid arbetslöshet, sjukdom och föräldraledighet är i hög grad beroende av de kompletterande ersättningarna som kollektivavtalen ger. I kollektivavtalen finns olika former av tilläggsersättningar som kompletterar ersättningen från de allmänna trygghetssystemen. Villkoren för att få ersättning, hur länge ersättning utbetalas och ersättningens storlek varierar mellan de olika försäkringsområdena samt mellan olika avtalsområden.

Kollektivavtalen kompletterar ersättningarna från trygghetssystemen genom att till exempel ersätta en viss andel av hela lönen. Det finns tak för

högsta försäkrade inkomst även i en del av kollektivavtalens försäkringar men de taken är betydligt högre än taken i de allmänna försäkringarna och påverkar inte många.

Vid arbetslöshet ger kollektivavtalen för privatanställda tjänstemän samt för anställda inom kommuner och landsting en kompletterande ersättning så att den sammanlagda ersättningen från kollektivavtalen och den allmänna arbetslöshetsförsäkringen blir en viss procent av *hela* lönen för de allra flesta. Privatanställda arbetare får istället ett engångsbelopp utbetalat.

Den tredje typen av ersättning vid arbetslöshet är inkomstförsäkringar. Under senare tid har det blivit allt vanligare att fackförbund inkluderar inkomstförsäkringar i medlemsavgiften och merparten av medlemmarna i fackförbunden har en sådan försäkring. Idag har omkring 87 procent av LO-förbundens 1,25 miljoner yrkesverksamma medlemmar en inkomstförsäkring. För TCO gäller att cirka 97 procent av knappt 1,1 miljon yrkesverksamma medlemmar omfattas, och av Saco:s drygt 500 000 medlemmar omfattas ungefär 95 procent.

Vid sjukdom kompletterar kollektivavtalen ersättningen från det allmänna genom att antingen ersätta en viss andel av lönebortfallet eller genom en tilläggsersättning till den utbetalade ersättningen från det allmänna. Hur mycket av inkomsten som ersätts varierar mellan olika avtalsområden.

Det kan ingå en kompletterande sjukförsäkring genom medlemskapet i ett fackförbund men den upphör vanligtvis efter ca tre månader. Därefter kan medlemmen mot en avgift teckna en frivillig kompletterande sjukförsäkring.

Arbetsgivare med kollektivavtal har även en kompletterande ersättning vid föräldraledighet för sina anställda. Ersättningsnivån och tidsperioden som ersätts varierar mellan olika avtalsområden.

En förklaring till att kollektivavtalade och fackliga ersättningar i trygghetsförsäkringarna har blivit allt vanligare vid sidan om de allmänna ersättningarna beror på att ersättningen i de allmänna försäkringarna har sänkts och samtidigt minskat i förhållande till löneutvecklingen i samhället.

Inledning

Den ekonomiska tryggheten vid arbetslöshet, sjukdom och föräldraledighet har i allt större utsträckning blivit beroende av att de offentliga systemen kompletteras av i första hand kollektivavtalade tillägg men även av fackliga medlemsförsäkringar. I de flesta fall handlar det om ekonomiska tillägg av olika slag, men vad gäller arbetslöshet så ingår även tjänster i form av trygghetsrådets verksamhet med bl.a. hjälp i att söka ett nytt arbete och individen som blir arbetslös kan även erbjudas utbildningar för att lättare kunna komma tillbaka till arbete.

Dessa tillägg och kompletterande försäkringar är särskilt viktiga för tjänstemännen, men i ökande grad även för många arbetargrupper. De allmänna försäkringarna har inte följt med löneutvecklingen och en stor del av inkomstbortfallet täcks inte av de allmänna försäkringarna.

Ansvarsförskjutningen mellan staten och parterna på arbetsmarknaden har skett gradvis över tid och framstår inte som resultatet av några tydliga vägval varken från staten eller från arbetsmarknadens parter. Den här rapporten belyser hur ansvarsfördelningen mellan staten, kollektivavtalen och fackförbunden ser ut idag.

” Det finns ett starkt behov av att öka kunskapen om varifrån ersättningen i trygghetssystemen kommer för att utifrån det kunna föra en diskussion om hur fördelningen borde se ut.

Ökad kunskap om de kompletterande systemen är också viktig för att kunna beskriva värdet av partsmodellen på ett korrekt sätt, såväl för individen som för samhället.

1. Ersättning vid arbetslöshet – hur mycket står staten respektive parterna för?

1.1 Ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen

Den allmänna arbetslöshetsförsäkringen består av två delar, en grundförsäkring och en frivillig inkomstbortfallsförsäkring.

Grundvillkoret

För att vara berättigad till ersättning krävs att vissa grundvillkor ska vara uppfyllda under den tid man är arbetslös. Dessa villkor är:

- kunna och vilja ta ett arbete på minst tre timmar varje arbetsdag och i genomsnitt minst 17 timmar i veckan,
- vara beredd att ta erbjudet lämpligt arbete,
- vara anmäld som arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen,
- medverka till att upprätta en individuell handlingsplan tillsammans med arbetsförmedlingen,
- aktivt söka arbete

Arbetsvillkoret

Utöver grundvillkoren måste ett arbetsvillkor uppfyllas för att man ska få ersättning. **Arbetsvillkoret** innebär att man under den senaste 12-månadersperioden ska ha förvärvat arbetat sex kalendermånader med minst 80 timmars arbete varje månad. Det finns även en alternativregel som innebär att man ska ha arbetat minst 480 timmar under en sammanhängande period av sex månader, med minst 50 timmars arbete i varje månad. Arbetsvillkoret ska uppfyllas under en **ramtid** som är 12 månader och räknas bakåt från det datum då man anmäler sig till Arbetsförmedlingen.

Har man arbetat 80 timmar eller mer varje månad under det senaste året utgörs ramtiden av denna tolv månadersperiod. Har man varit förhindrad att arbeta under någon eller några månader så kan dessa månader hoppas över om det finns giltiga skäl, s.k. **överhoppningsbar tid**. I så fall förlängs ramtiden bakåt. I normalfallet får maximalt fem år hoppas över när ramtiden bestäms. Har man både varit förhindrad och arbetat i samma månad räknas månaden med i ramtiden om man arbetat så mycket att den får räknas in i ett arbetsvillkor, d v s arbete mer än 80 timmar. Följande anledningar är exempel på vad som räknas in i överhoppningsbar tid:

- Styrkt sjukdom.
- Heltidsstudier som är avslutade eller avbrutna efter att man har fyllt 25 år. Är man under 25 år krävs det att man har jobbat heltid i minst fem månader före studierna för att det ska räknas som överhoppningsbar tid.
- Tid med föräldrapenning eller tillfällig föräldrapenning.

- Vård av barn som inte har fyllt två år eller adoptivbarn i två år efter barnets ankomst, även om man stannat hemma.
- Militärtjänstgöring.
- Deltagande i arbetsmarknadsutbildning eller utbildning inom ramen för arbetsmarknadspolitiskt program kan i normalfallet hoppas över, men undantag finns.

Förutom arbete i Sverige kan arbete utomlands räknas med i arbetsvillkoret under vissa förutsättningar. Ett exempel är om man arbetat utomlands för en arbetsgivare med säte i Sverige och fått löneutbetalningar från Sverige. Även biståndsarbete med löner från svensk myndighet kan räknas in i arbetsvillkoret.

Det är också möjligt att räkna in viss tid med lön utan att arbeta i arbetsvillkoret, t ex för semester inom anställningen eller lön under tid som arbetsbefriad.

Om man inte har arbetat tillräckligt mycket för att uppfylla arbetsvillkoret kan tid med föräldrapenning och militärtjänstgöring i vissa fall räknas in i arbetsvillkoret. Maximalt kan två sådana månader räknas med.

Grundförsäkringen

Grundbeloppet betalas ut till den som inte är medlem i en a-kassa eller inte har hunnit uppfylla medlemsvillkoret (se nedan). För att kunna få grundbeloppet krävs det att man har fyllt 20 år. Den högsta ersättningen är 365 kronor per dag. För att få maximalt grundbelopp krävs att man har jobbat heltid under de senaste tolv månaderna. Har man arbetat deltid eller färre än tolv månader minskas dagpenningen. En person som exempelvis har jobbat halvtid under ett år får halva beloppet. Grundbeloppet betalas ut som mest fem dagar per vecka i högst 300 dagar.

Inkomstbortfallsförsäkringen

För att få ersättning från inkomstbortfallsförsäkringen krävs, utöver ovanstående villkor, att man är medlem i en a-kassa. För att bli medlem i en arbetslöshetskassa krävs att man kan styrka att man har eller har haft ett arbete. För att få inkomstrelaterad ersättning måste man uppfylla **medlemsvillkoret** som innebär att man ska ha varit medlem i a-kassan i minst tolv månader.

Ersättningen i inkomstbortfallsförsäkringen

Hur stor ersättningen blir från inkomstbortfallsförsäkringen beror dels på dagpenningnivån, dels på antalet ersättningsdagar som betalas ut per vecka. Inkomstrelaterad arbetslöshetsersättning betalas ut för högst fem dagar per vecka. Det maximala antalet ersättningsdagar är 300 förutom för förälder med barn under 18 år som har möjlighet att få ersättning under 450 dagar. Under de första 200 dagarna är ersättningen 80 procent av tidigare inkomst, för dag 201–300 är ersättningen 70 procent.¹

¹ Om man under ersättningsperioden kvalificerat sig genom ett nytt arbetsvillkor kan man få ersättning i ytterligare 300 dagar. Ersättningen beräknas då på inkomsterna under de senaste tolv månaderna eller om det är förmånligare, 65 procent av de inkomster som låg till grund för den föregående ersättningsperioden.

Den högsta dagsersättning som utbetalas är 910 kronor under de första 100 dagarna, fr.o.m. dag 101 är den högsta ersättningen 760 kronor per dag. I genomsnitt får man ersättning för 22 dagar per månad om man är helt arbetslös, vilket innebär att den maximala ersättningen blir 20 020 kronor per månad. *Det innebär att den inkomst som ger maximal ersättningsnivå för de första 100 dagarna nås redan vid en inkomst på 25 000 kronor. Motsvarande inkomst för dag 101–200 är 20 900 kronor per månad, och för dag 201–300 23 900 kronor per månad.* Det är vad man minst måste ha i inkomst för att få högsta ersättning. För personer som har jobbat heltid är den lägsta ersättningen från inkomstbortfallsförsäkringen 365 kronor per dag.

Ersättningen i arbetslöshetsförsäkringen trappas därmed i praktiken ned på två olika sätt. Det ena är att ersättningen sjunker från 80 till 70 procent av tidigare inkomst efter 200 dagar, det andra är att taket sjunker från 910 kronor per ersättningsdag de första 100 dagarna, till 760 kronor dag 101–300. Redan vid en månadslön på 25 000 kronor slår man i taket för inkomstersättningen vilket innebär att de allra flesta får betydligt lägre ersättning är 80 respektive 70 procent. Det är istället taken för dagsersättningen: 910 respektive 760 kronor som bestämmer ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen för de allra flesta arbetstagare.

För att beräkna dagpenningen fastställs en **normalinkomst**. Normalinkomsten är den genomsnittliga månadsinkomsten som man har haft under ramtiden. I normalinkomsten kan även utbetalad sjukpenning, föräldrapenning och tillfällig föräldrapenning räknas in. För att beräkna dagpenningen delas sedan normalinkomsten med 22 dagar. Normalinkomsten beräknas alltid på tolv månader. Det innebär att om man exempelvis endast har arbetat sex månader kommer den totala inkomsten för dessa månader att delas med tolv.

För att fastställa **antalet dagar** per vecka som man har rätt till ersättning används en **omräkningstabell**. Tabellen används i de fall då man får ett arbete under arbetslösheten som i antal timmar understiger det jobb man hade före arbetslösheten. I annat fall är antalet dagar normalt fem dagar per vecka. Till grund för beräkningen används olika uppgifter om normalarbetstid, arbetsutbud och hindertid.

Normalarbetstid är det antal timmar per vecka som man arbetat i genomsnitt under ramtiden. Om man exempelvis har arbetat heltid under minst tolv månader närmast före arbetslösheten kommer normalarbetstiden att bli 40 timmar per vecka. Har man arbetat halvtid under minst tolv månader eller arbetat heltid sex månader och varit arbetslös sex månader blir normalarbetstiden 20 timmar per vecka. För alla deltidsarbetslösa finns en 60-veckorsregel som innebär att man kan få ersättning i 60 veckor i kombination med arbete.

En annan faktor som påverkar antalet ersättningsdagar per vecka är arbetsutbudet. Arbetsutbudet är det antal timmar som man kan arbeta per vecka. För att ha rätt till ersättning måste arbetsutbudet uppgå till minst 17 timmar per vecka.

Slutligen påverkar även **hindertid** antalet utbetalningsdagar. Hindertid är sådan tid då man inte kan ta ett arbete. Hindertid kan exempelvis vara sjukdom, semester eller annat arbete.

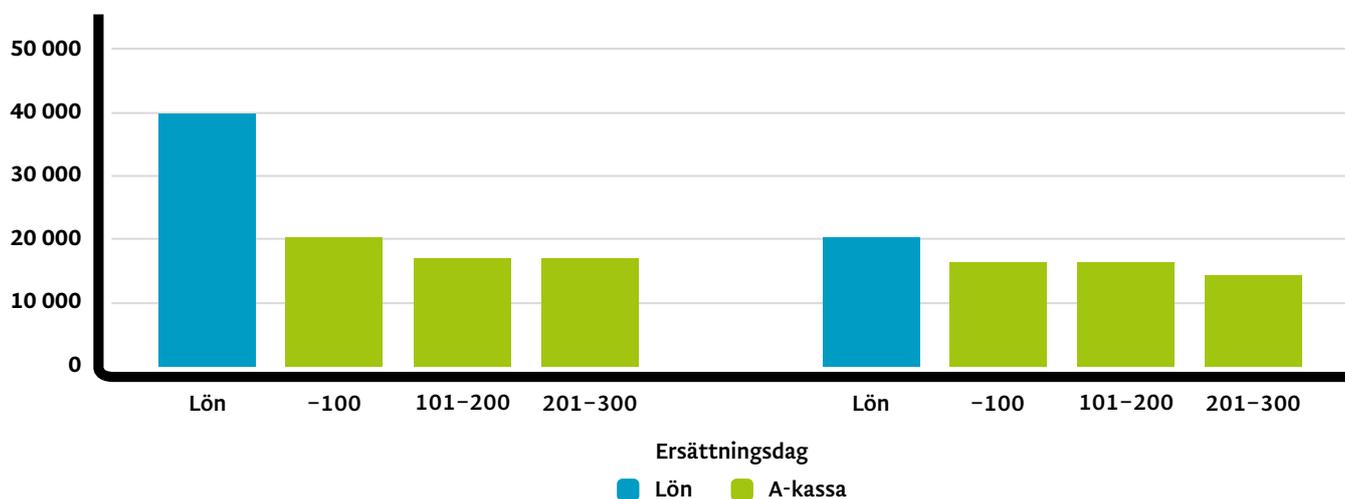
Karens

Utbetalning föregås av en karensperiod på sex dagar. Då utgår ingen ersättning.

Ersättningen vid arbetslöshet vid olika månadslöner

Diagram 1 visar ersättningen vid arbetslöshet från arbetslöshetsförsäkringen vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Det går att se avtrappningen i arbetslöshetsförsäkringen och att ersättningsgraden snabbt blir lägre vid högre inkomster. Vid en månadslön på 40 000 kronor blir ersättningen lika med taket för dagersättningen, dvs. 910 kronor per ersättningsdag de första 100 dagarna, och därefter 760 kronor per ersättningsdag. Vid en månadslön på 20 000 kronor är det istället avtrappningen från 80 procent av inkomsten de första 200 dagarna, följt av 70 procent därefter som bestämmer ersättningsnivån.

Diagram 1. Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen. Beräkningar TCO.

Tabell 1 till 3 visar lön, ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen samt ersättningsgraden i arbetslöshetsförsäkringen relativt den tidigare månadslönen under de första 100 dagarna, dag 101-200 respektive dag 201-300, före och efter skatt vid några olika månadslöner. Taket i a-kassan slås i vid en månadslön på 25 000 kronor de första 100 dagarna av arbetslöshet och vid en månadslön på 20 900 kronor arbetslöshetsdag 101-200. Dag 201-300 slås taket för högsta ersättning från a-kassan i vid en månadslön på 23 900 kronor.

Som **Tabell 1** visar ger exempelvis en månadslön på 20 000 kronor en ersättning från arbetslöshetsförsäkringen på 16 000 kronor brutto, dvs. ersättningsgraden är 80 procent. Efter skatt blir lönen 15 800 kronor medan ersättningen från a-kassan blir 11 500 kronor. Ersättningsgraden vid en jämförelse av nettoersättningarna blir i det fallet 73 procent.

Tabell 1. Ersättningsgrad i arbetslöshetsförsäkringen dag 1-100, före och efter skatt vid några olika månadslöner.

Före skatt			Efter skatt		
Lön	A-kassa	Ersättningsgrad	Lön	A-kassa	Ersättningsgrad
20 000	16 000	80	15 800	11 500	73
22 000	17 600	80	17 300	12 600	73
25 000	20 000	80	19 400	14 100	73
30 000	20 000	67	23 000	14 100	61
33 000	20 000	61	25 100	14 100	56
35 000	20 000	57	26 500	14 100	53
40 000	20 000	50	29 900	14 100	47
50 000	20 000	40	35 100	14 100	40

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Arbetsförmedlingen och Skatteverket. Beräkningar TCO.

Tabell 2. Ersättningsgrad i arbetslöshetsförsäkringen dag 101-200, före och efter skatt vid några olika månadslöner.

Före skatt			Efter skatt		
Lön	A-kassa	Ersättningsgrad	Lön	A-kassa	Ersättningsgrad
20 000	16 000	80	15 800	11 500	73
22 000	16 700	76	17 300	12 000	69
25 000	16 700	67	19 400	12 000	62
30 000	16 700	56	23 000	12 000	52
33 000	16 700	51	25 100	12 000	48
35 000	16 700	48	26 500	12 000	45
40 000	16 700	42	29 900	12 000	40
50 000	16 700	33	35 100	12 000	34

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Arbetsförmedlingen och Skatteverket. Beräkningar TCO.

Tabell 3. Ersättningsgrad i arbetslöshetsförsäkringen dag 201– 300, före och efter skatt vid några olika månadslöner

Före skatt			Efter skatt		
Lön	A-kassa	Ersättningsgrad	Lön	A-kassa	Ersättningsgrad
20 000	14 000	70	15 800	10 300	65
22 000	15 400	70	17 300	11 200	65
25 000	16 700	67	19 400	12 000	62
30 000	16 700	56	23 000	12 000	52
33 000	16 700	51	25 100	12 000	48
35 000	16 700	48	26 500	12 000	45
40 000	16 700	42	29 900	12 000	40
50 000	16 700	33	35 100	12 000	34

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Arbetsförmedlingen och Skatteverket. Beräkningar TCO.

” Siffrorna i tabellerna 1–3 visar att efter skatt når man inte upp till ersättningsgraden på 80 procent av lönen de första 200 dagarna respektive 70 procent av lönen dag 201–300 någon gång. Den faktiska ersättningsgraden minskar med lönen.

Ersättningsgraden för inkomster efter skatt är framför allt lägre än före skatt för låg- och medelinkomsttagare. Den högsta nettoersättningsgraden hamnar på 73 procent. En bidragande orsak är jobbskatteavdraget. Jobbskatteavdraget är utformat så att skatten blir lägre på arbetsinkomster än transfereringsinkomster.

Det är viktigt att i sammanhanget påpeka att beräkningen av skatten i ovanstående tre tabeller utgår från att personen är arbetslös med i tabellen given ersättning hela året. Personer som arbetar delar av ett år och är arbetslös resten av tiden får jobbskatteavdrag för det året vilket gör att den genomsnittliga skatten över ett år kan skilja sig åt från den som är redovisad i tabellen.

Att ersättningsgraden efter skatt blir lika eller något högre som den före skatt vid höga inkomster beror förutom jobbskatteavdraget på att man då betalar statlig skatt för löneinkomsterna men inte för a-kasseersättningen.

1.2 Ersättning genom kollektivavtalet

Vid arbetslöshet är inte ersättning från a-kassa den enda form av ersättning som går att få.

” Utöver ersättning från det offentliga är det också möjligt att få ersättning från olika avtal eller från avtalsförsäkringar som är tecknade i kollektivavtal.

Villkor för att få ersättning samt ersättningens storlek skiljer sig åt mellan olika avtalsområden.

Förutsättningarna varierar avseende arbetsvillkor, ersättningsnivå och ersättningstid.

I det här avsnittet görs en genomgång av några av de största avtalsområdena. I anslutning till varje beskrivning av de enskilda avtalsområdena presenteras även ett diagram som visar nivån på arbetslöshetsersättningen givet att man har kvalificerat sig för avtalsförsäkring. Ersättningen visas vid en tidigare månadslön på 20 000 respektive 40 000 kronor. De avtalsområden som belyses är dels det som gäller för privat anställda tjänstemän – Avgångsersättning (AGE), Trygghetsrådet TRR, dels det som avser privatanställda och kooperativt anställda arbetare – Avgångsbidrag (AGB), Trygghetsfonden TSL samt det som gäller för kommun- och landstingsanställda – KOM-KL.

Privatanställda tjänstemän – AGE, Trygghetsrådet TRR

Villkor

Arbetstagaren ska ha haft en tillsvidareanställning och ha blivit uppsagt på grund av arbetsbrist i ett företag som är anslutet till TRR. Dessutom ska man ha fyllt 40 år och under de senaste fem åren sammanhängande varit anställd vid ett eller flera företag anslutna till TRR, samt vara registrerad vid arbetsförmedlingen (arbetslös). Månadslönen måste minst vara 27 100 kronor (år 2019) för att arbetstagaren ska få ersättning från AGE. För att få ersättning längre än 130 dagar krävs en månadslön på 33 000 kronor (år 2019).

Ersättningstid

För personer mellan 40 och 44 år varar ersättningen (AGE) i 130 ersättningsdagar vilket motsvarar sex månader. Personer mellan 45 och 59 år får ersättning i ytterligare 130 dagar. Längst ersättningsperiod har de som är mellan 60 och 65 år som kan få ersättning i 390 dagar vilket motsvarar 18 månader.

Ersättningsnivå

Under de första sex månaderna, 130 ersättningsdagar, är den totala ersättningen (a-kassa och AGE) 70 procent av tidigare lön. För att få ersättning de första sex månaderna av arbetslöshet måste månadslönen minst vara 27 100 kronor. För lönenivåer därunder består ersättningen av enbart a-kassa.

För personer som har fyllt 45 år fortsätter försäkringen att gälla även efter 130 dagar men den totala ersättningsnivån för den efterföljande perioden sjunker från 70 till 50 procent. För att få ersättning efter de första 130 ersättningsdagarna måste månadslönen minst vara 33 000 kronor. Det finns även ett tak på hur höga månadslöner som ersätts på 1,4 inkomstbasbelopp per månad. År 2019 innebär det att den högsta månadslön som ersätts är 90 200 kronor.

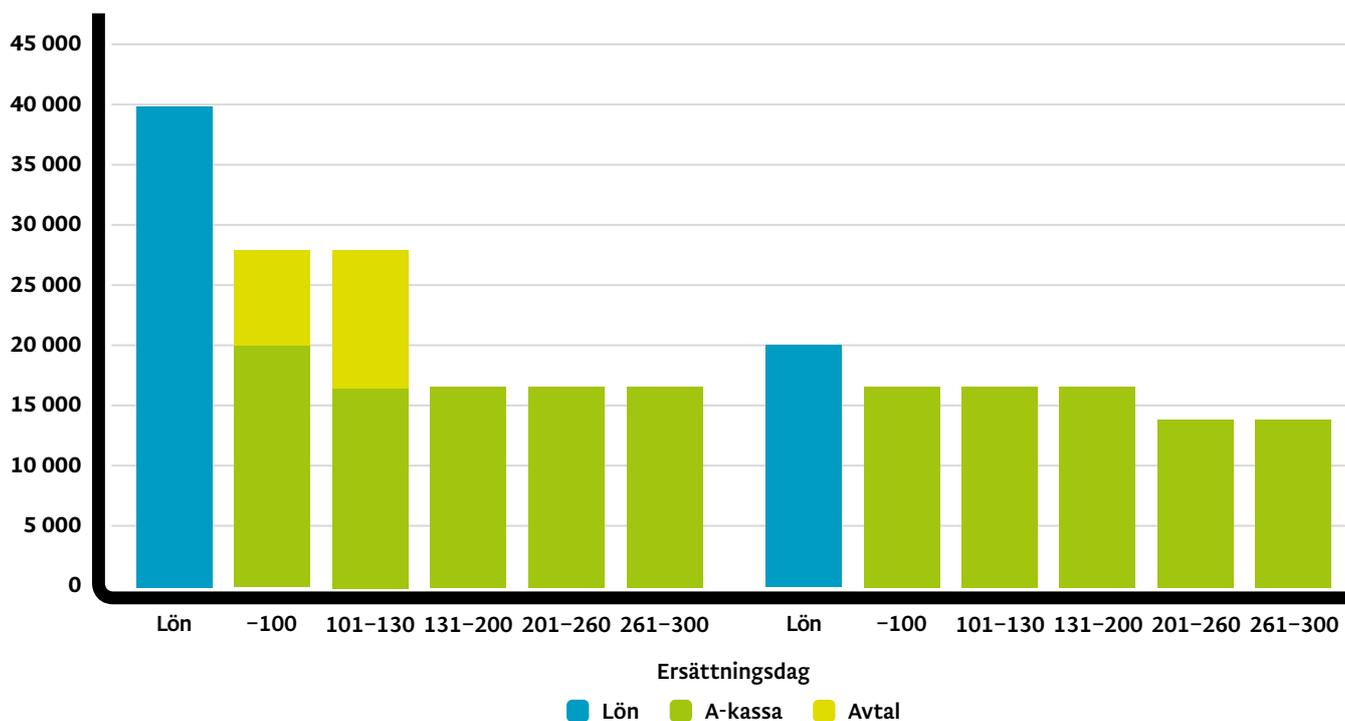
Den som inte är medlem i a-kassan får också AGE. Stödet beräknas då på samma sätt som om personen hade haft a-kassa.

Diagram 2 visar ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och avtalsersättningen för privatanställda tjänstemän i åldern 40–44 år vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor blir ersättningen 70 procent av tidigare månadslön till och med dag 130, och därefter utgörs ersättningen enbart av den allmänna arbetslöshetsförsäkringen vilket innebär att den är 760 kronor per ersättningsdag.

Vid en tidigare månadslön på 20 000 kronor kommer ersättningen enbart från den allmänna arbetslöshetsersättningen. Ersättningen blir 80 procent av lönen de första 200 dagarna i arbetslöshet, och därefter 70 procent av lönen för resterande ersättningsdagar.

Diagram 2. Privatanställda tjänstemän, 40–44 år
Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och kollektivavtalet vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

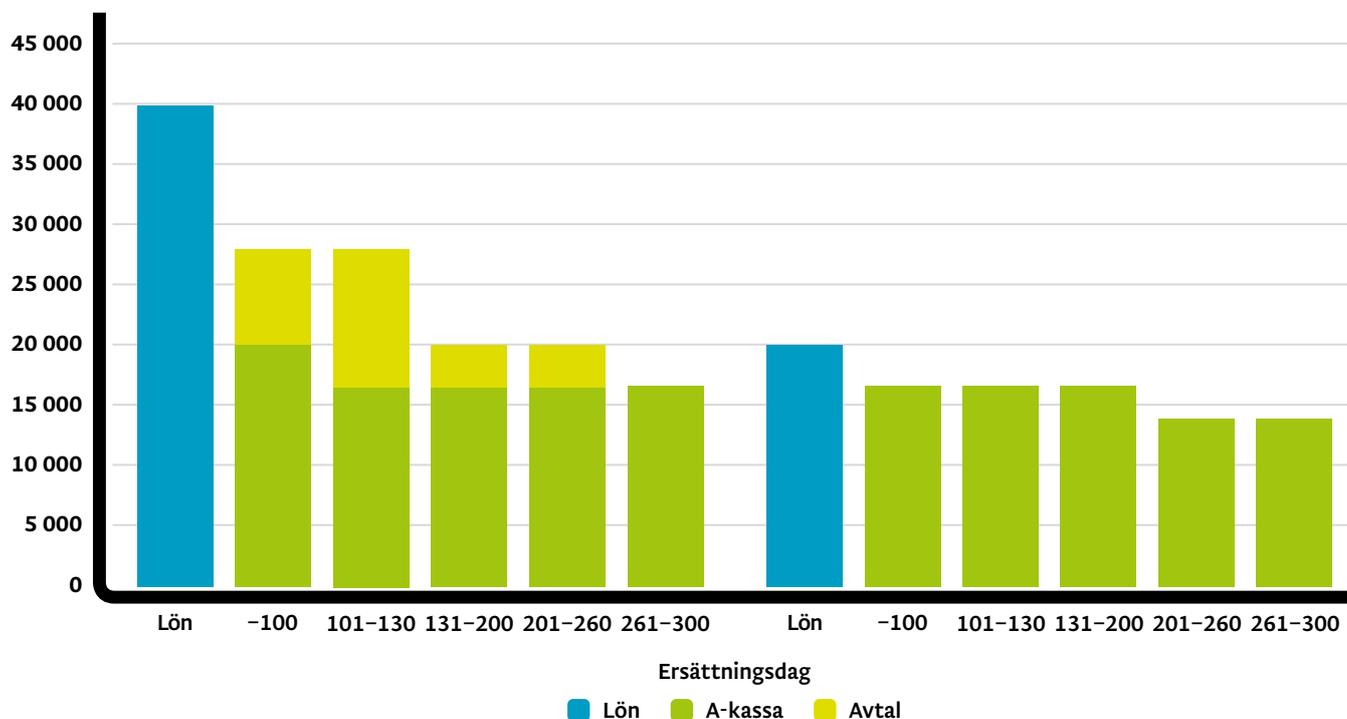
Källa: Arbetsförmedlingen och Trygghetsrådet TRR – AGE. Beräkningar TCO.

Diagram 3 visar ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och avtalsersättningen för privatanställda tjänstemän i åldern 45–59 år vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor blir ersättningen 70 procent av tidigare månadslön till och med dag 130, och därefter 50 procent till och med dag 260. Därefter utgörs ersättningen enbart av den allmänna arbetslöshetsförsäkringen vilket innebär att den är 760 kronor per ersättningsdag.

Vid en tidigare månadslön på 20 000 kronor kommer ersättningen enbart från den allmänna arbetslöshetsersättningen. Ersättningen blir 80 procent av lönen de första 200 dagarna i arbetslöshet, och därefter 70 procent av lönen för resterande ersättningsdagar.

Diagram 3. Privatanställda tjänstemän, 45–59 år
Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och kollektivavtalet vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen och Trygghetsrådet TRR – AGE. Beräkningar TCO.

De som är 60–64 år får ersättning som i **Diagram 3** förutom att 50 procent av den tidigare lönen ersätts ända till dag 390.

Privatanställda och kooperativt anställda arbetare – AGB, Trygghetsfonden TSL

Villkor

Arbetstagaren ska vara tillsvidareanställd och ha blivit uppsagt på grund av arbetsbrist i anslutet företag, ha fyllt 40 år och varit anställd i minst 50 månader under de fem senaste åren vid ett eller flera företag som är anslutna till AGB-försäkringen. Även uppsägning som leder till fortsatt arbete med förkortad arbetstid kan ge rätt till ersättning.

Ersättningstid och nivå

Ersättningen betalas ut som ett engångsbelopp som beror på arbetstagarens ålder. Engångsersättningen är år 2019 35 736 kronor för arbetstagare som blir uppsagda när de är 40–49 år. Därefter ökar ersättningen med 1 476 kronor per levnadsår fram till 60 års ålder då ersättningen är 51 972 kronor, vilken är den högsta ersättningen. Rätten att få ersättning löper som längst till månaden innan personen fyller 65.

Tabell 4 visar den ersättning privatanställda arbetare beroende på ålder får genom kollektivavtalet.

Tabell 4. Privatanställda arbetare
Engångsbelopp i kronor vid olika åldrar och tidigare heltidsarbete.

Ålder	Engångsbelopp 2019	Ålder	Engångsbelopp 2019
40-49	35 736	55	44 592
50	37 212	56	46 068
51	38 688	57	47 544
52	40 164	58	49 020
53	41 640	59	50 496
54	43 116	60-	51 972

Källa: Trygghetsfonden TSL - AGB

Kommun- och landstingsanställda – KOM-KL, Omställningsfonden

Villkor

Omfattar dem med minst fem års sammanhängande anställning, varav de fyra senaste åren ska ha varit tillsvidare. Man behöver dessutom få en grundersättning från a-kassan eller aktivitetsstöd från Försäkringskassan för att ha rätt till kompletterande ersättning vid arbetslöshet från Omställningsfonden.

Ersättningstid

Ersättning betalas ut i högst 300 ersättningsdagar.

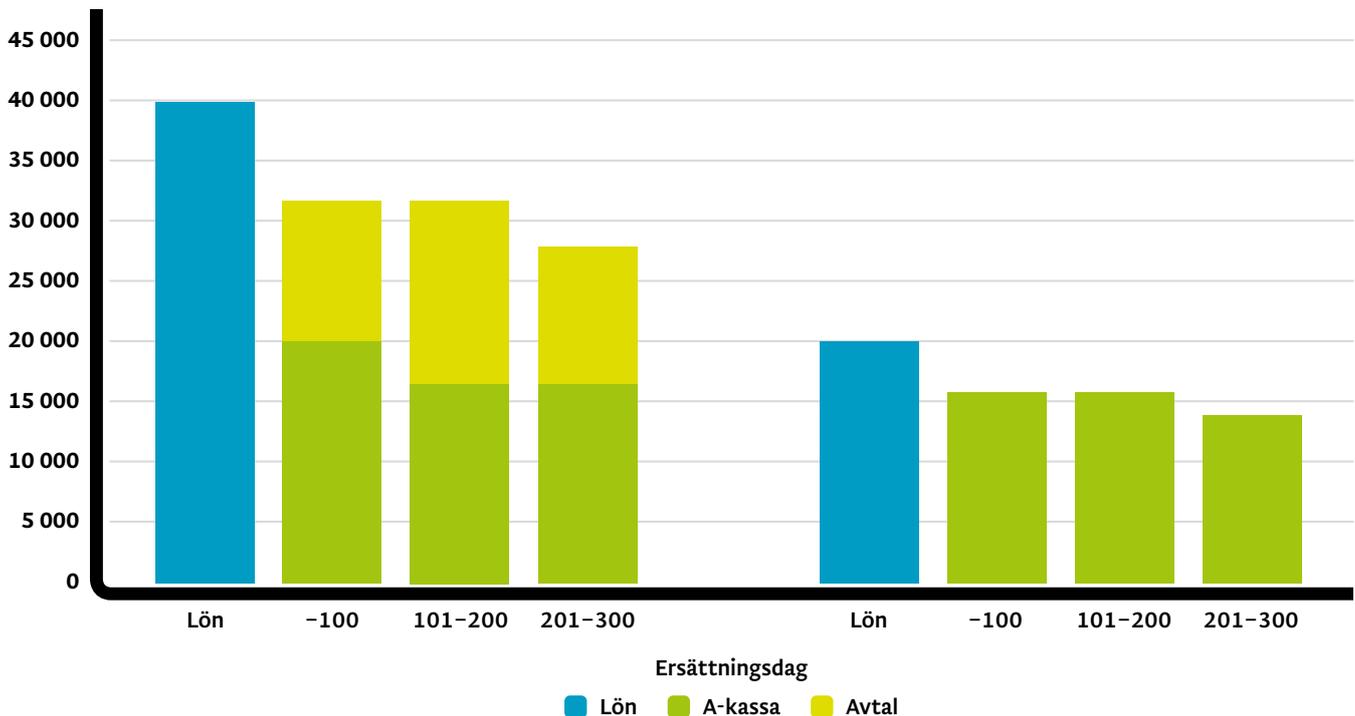
Ersättningsnivå

Den som har haft en sammanhängande anställning hos arbetsgivaren sedan minst fem år har rätt till en kompletterande omställningsersättning som motsvarar ett belopp som tillsammans med ersättning från a-kassa ger den procentsats av månadsinkomsten som gäller för inkomstrelaterad ersättning i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen.

Det innebär att den totala ersättningen är 80 procent av den föregående månadslönen under de första 200 dagarna. Oavsett tidigare lön. Därefter sjunker ersättningen till 70 procent av tidigare lön.

Diagram 4 visar ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och avtalsersättningen för kommun- och landstingsanställda, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Diagram 4. Kommun- och landstingsanställda
Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen och kompletterande
omställningsersättning enligt kollektivavtal.
Tidigare månadslön 20 000 kr respektive 40 000 kr. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen och Omställningsavtalet KOM-KL. Beräkningar TCO.

1.3 Ersättning från fackförbundens inkomstförsäkringar

Den arbetstagare som är medlem i ett fackförbund har i de flesta fall rätt till kompletterande ersättning vid arbetslöshet från fackförbundets inkomstförsäkring. Det går även ofta att mot en avgift teckna en frivillig inkomstförsäkring eller tilläggförsäkring för att försäkra en högre inkomst eller en längre tidsperiod.

Inkomstförsäkring som ingår i medlemsavgiften

Utöver ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och avtalsförsäkringar inkluderar fler och fler fackförbund en inkomstförsäkring vid arbetslöshet i medlemsavgiften. Försäkringen ger tillsammans med a-kassa och eventuell avtalsförsäkring 80 procent av den inkomst som ligger till grund för ersättning i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen.

Idag har omkring 87 procent² av LO-förbundens 1,25 miljoner yrkesverksamma medlemmar en inkomstförsäkring. För TCO gäller att cirka 97 procent av knappt 1,1 miljon yrkesverksamma medlemmar omfattas, och av Saco:s drygt 500 000 medlemmar omfattas ungefär 95 procent. Behovet för fackförbunden att erbjuda inkomstförsäkringar beror på hur

² IF Metalls ca 250 000 medlemmar räknas med här. IF Metall planerar att införa en inkomstförsäkring 1 juli 2019. Om Metall inte räknas med har 67 procent av LO-förbundens medlemmar en inkomstförsäkring inkluderad i medlemskapet.

avtalsersättningarnas villkor ser ut för förbundens medlemmar. T.ex. får anställda inom kommuner och landsting via sin avtalsförsäkring redan upp till 80 procent av den tidigare lönen vid arbetslöshet, vilket innebär att de inte har samma behov av inkomstförsäkring via fackförbunden.

Villkoren för inkomstförsäkringen skiljer sig åt mellan förbunden. Skillnaderna rör i huvudsak maximalt antal ersättningsdagar, tak för försäkrad inkomst samt kvalifikationstid. Maximalt antal ersättningsdagar varierar mellan 100 och 200 dagar och taket för försäkrad inkomst är mellan 35 000 kronor och uppåt till helt taklöst. I de flesta fall krävs ett medlemskap i fackförbundet i tolv månader men något förbund kräver 18 månader. Utöver det krävs att man ska vara kvalificerad för att få ersättning från a-kassa. Antalet dagar utgår från ersättningsdagar i den allmänna arbetslöshetsförsäkringen. En ersättningsperiod på 100 dagar motsvarar därför lite drygt 4,5 månader. Några förbund erbjuder även möjligheten att teckna en tilläggförsäkring som ger ett förlängt skydd eller försäkrar en högre månadsinkomst.

Ambitionen att varaktigt erbjuda denna typ av försäkring kan skilja sig åt mellan förbunden. Avtalen för inkomstförsäkringen är i vissa medlemsförbund tecknade för en begränsad tidsperiod vilket gör det viktigt att fortlöpande hålla sig uppdaterad om vad som gäller angående försäkringen.

I samband med krisen 2008–2009 då risken för arbetslöshet ökade, infördes denna form av försäkring knuten till medlemskap i fackförbund. Idag är det ännu fler fackförbund som har infört inkomstförsäkring. Dessutom har i en del fall inkomsttaket höjts, kvalifikationstiden förkortats och högsta ålder för ersättning höjts.

Tabell 5. Villkor för inkomstförsäkring i olika fackförbund

Förbund	Inkomsttak	Ersättnings- dagar	Kvalifikationstid (medlemskap)	Högstaålder för ersättning
Kommunal	35 000	100	12 mån	64
Handels	Inget tak	100	12 mån	64
Transport	Inget tak	100	12 mån	64
GS	35 000	200	12 mån	64
Livs	Inget tak	200	12 mån	64
Elektrikerna	Inget tak	100	12 mån	64
Seko	Inget tak	100	12 mån	64
Unionen	60 000	150	12 mån	64
Läraryrkesförbundet	60 000	200	12 mån	64
Vision	100 000	180	12 mån	64
Vårdförbundet	60 000	200	12 mån	64
ST	80 000	150	12 mån	64
Finansförbundet	80 000	120	12 mån	64
Journalistförbundet	60 000	100	12 mån	64
Forena	60 000	120	12 mån	64
IF Metall ³				
SLF	60 000	150	12 mån	64
Sveriges ingenjörer	100 000	150	12 mån	64
Lärarnas Riksförbund	60 000	200	12 mån	64
Jusek	80 000	120	12 mån	64
Akademiker SSR	100 000	140	18 mån	64
Läkarförbundet	100 000	120	12 mån	64
Civilekonomerna	80 000	120	12 mån	64
Naturvetarna	100 000	150	12 mån	64
DIK (kultur o kom)	100 000	120	12 mån	64
SULF (univ.lärare,forskn)	80 000	150	12 mån	64
SRAT (hälsa, förvaltning)	100 000	150	12 mån	64
Fysioterapeuterna	50 000	120	12 mån	64
Sveriges arkitekter	100 000	120	12 mån	64
FSA (Arbetssterapeuter)	50 000	120	12 mån	64
Psykologförbundet	50 000	120	12 mån	64
Farmaceutförbundet	80 000	120	12 mån	64
Skolledarförbundet	100 000	150	12 mån	64
Kyrkans akademikerförb	Inget tak	200	12 mån	64
Trafik o järnväg	100 000	150	12 mån	64
Ledarna	80 000	150	12 mån	64

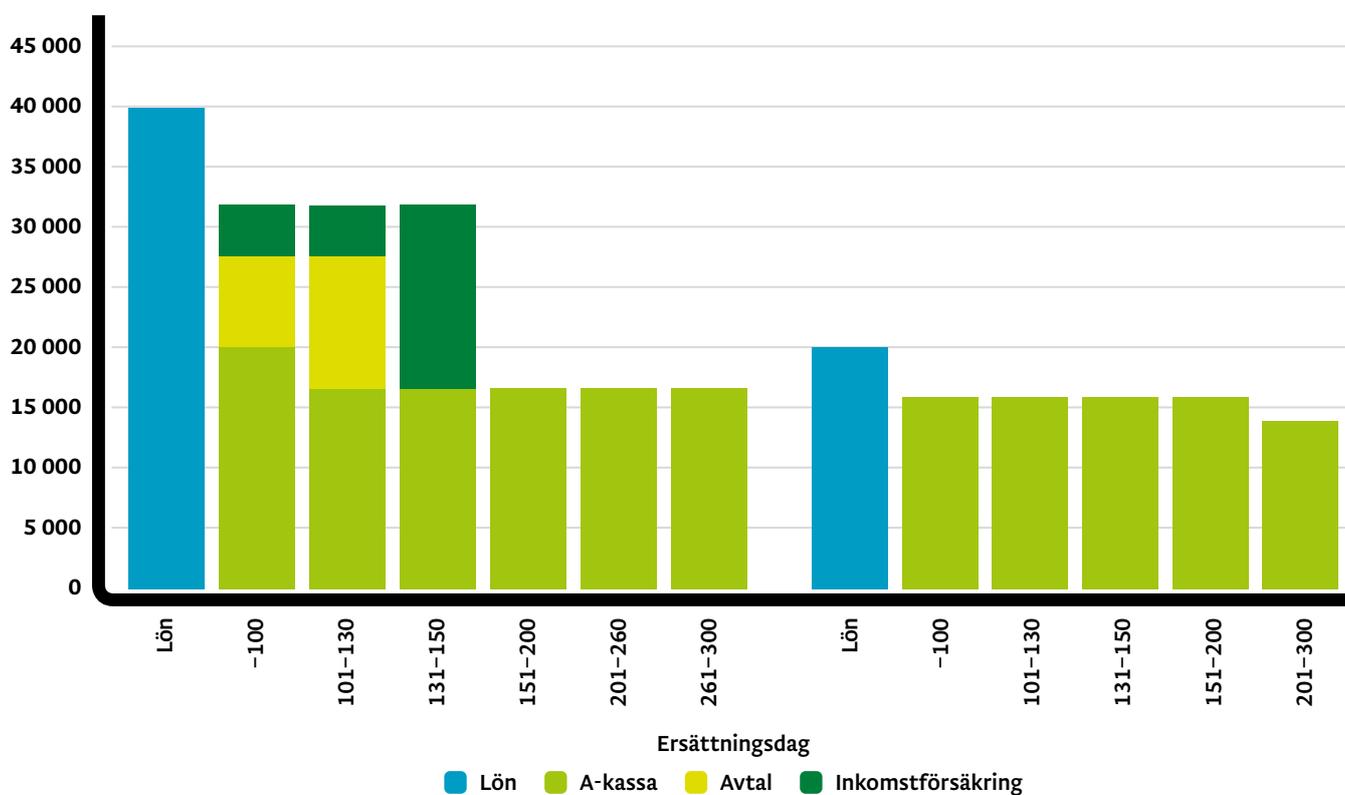
Källa: Fackförbunden. Sammanställning TCO.

3 IF Metall planerar att införa inkomstförsäkring 1 juli 2019

Diagram 5 och 6 visar ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen, avtalsersättningen för privatanställda tjänstemän samt inkomstförsäkring via medlemskap i fackförbund, här exemplifierat via medlemskap i Unionen, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Som **Diagram 5** visar får tjänstemännen i åldern 40–44 år 80 procent av sin tidigare månadslön de första 150 ersättningsdagarna oavsett om den tidigare lönen är 40 000 kronor eller 20 000 kronor⁴, och därefter ersättning från enbart den allmänna arbetslöshetskassan resterande ersättningsdagar.

Diagram 5. Lön, allmän arbetslöshetsförsäkring, avtalsförsäkring och inkomstförsäkring för privatanställda tjänstemän, 40–44 år, kvalificerade för avtalsförsäkring, AGE samt har inkomstförsäkring via fackförbund, här Unionen. Tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen, Trygghetsrådet TRR – AGE och Unionen. Beräkningar TCO.

Diagram 6 visar ersättningen för privatanställda tjänstemän i åldern 45–59 år vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

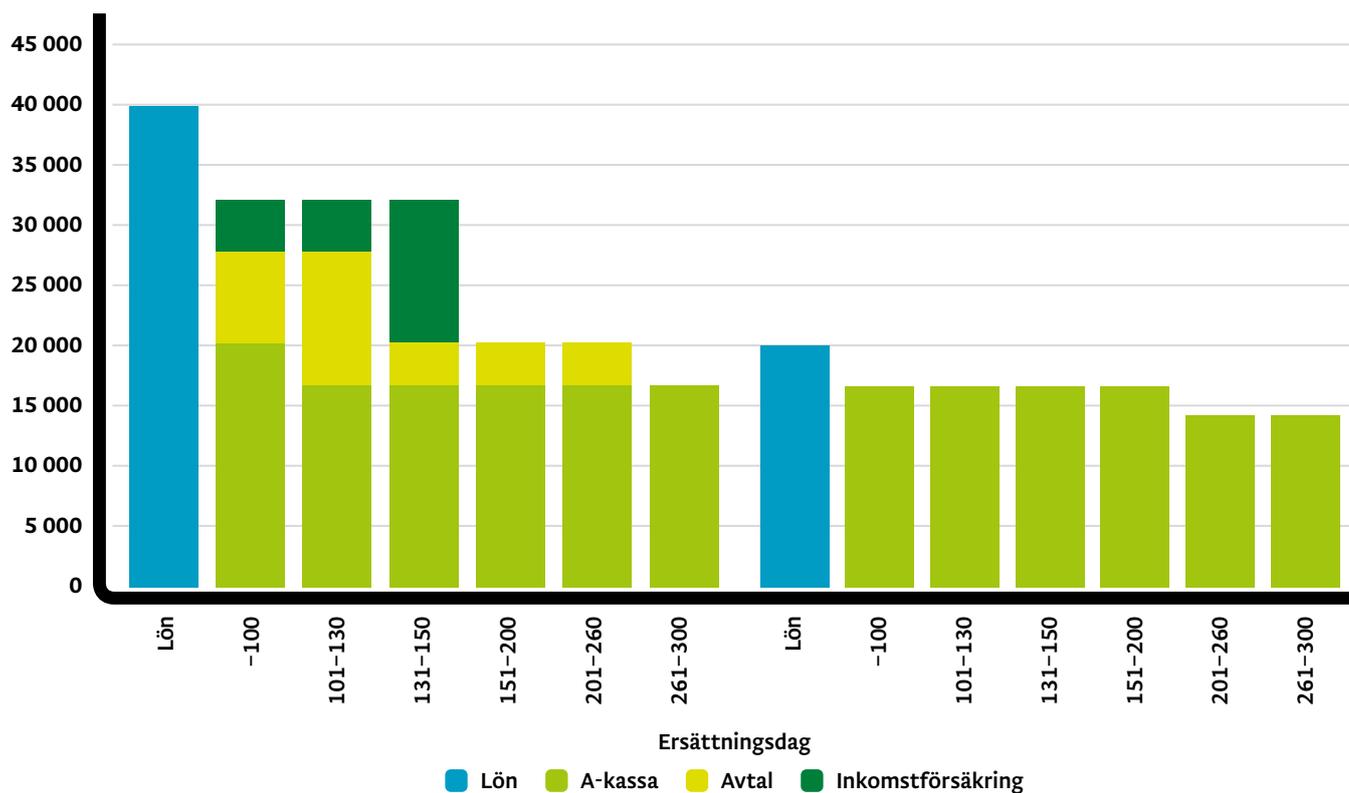
Vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor blir ersättningen 80 procent av tidigare månadslön till och med dag 150, och därefter 50 procent till och med dag 260. Därefter utgörs ersättningen enbart av den allmänna arbetslöshetsförsäkringen vilket innebär att den är 760 kronor per ersättningsdag.

⁴ Unionens inkomstförsäkring ersätter 80 procent av tidigare månadslön upp till ett tak på 60 000 kronor i månadslön.

Vid en tidigare månadslön på 20 000 kronor kommer ersättningen enbart från den allmänna arbetslöshetsersättningen. Ersättningen blir 80 procent av lönen de första 200 dagarna i arbetslöshet, och därefter 70 procent av lönen för resterande ersättningsdagar.

De som är 60–64 år och kvalificerar sig för avtalsförsäkringen får ersättning som i **Diagram 6** förutom att minst 50 procent av den tidigare lönen ersätts ända till dag 390.

Diagram 6. Lön, allmän arbetslöshetsförsäkring, avtalsförsäkring och inkomstförsäkring för privatanställda tjänstemän, 45–59 år, kvalificerade för avtalsförsäkring, AGE samt har inkomstförsäkring via fackförbund, här Unionen. Tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

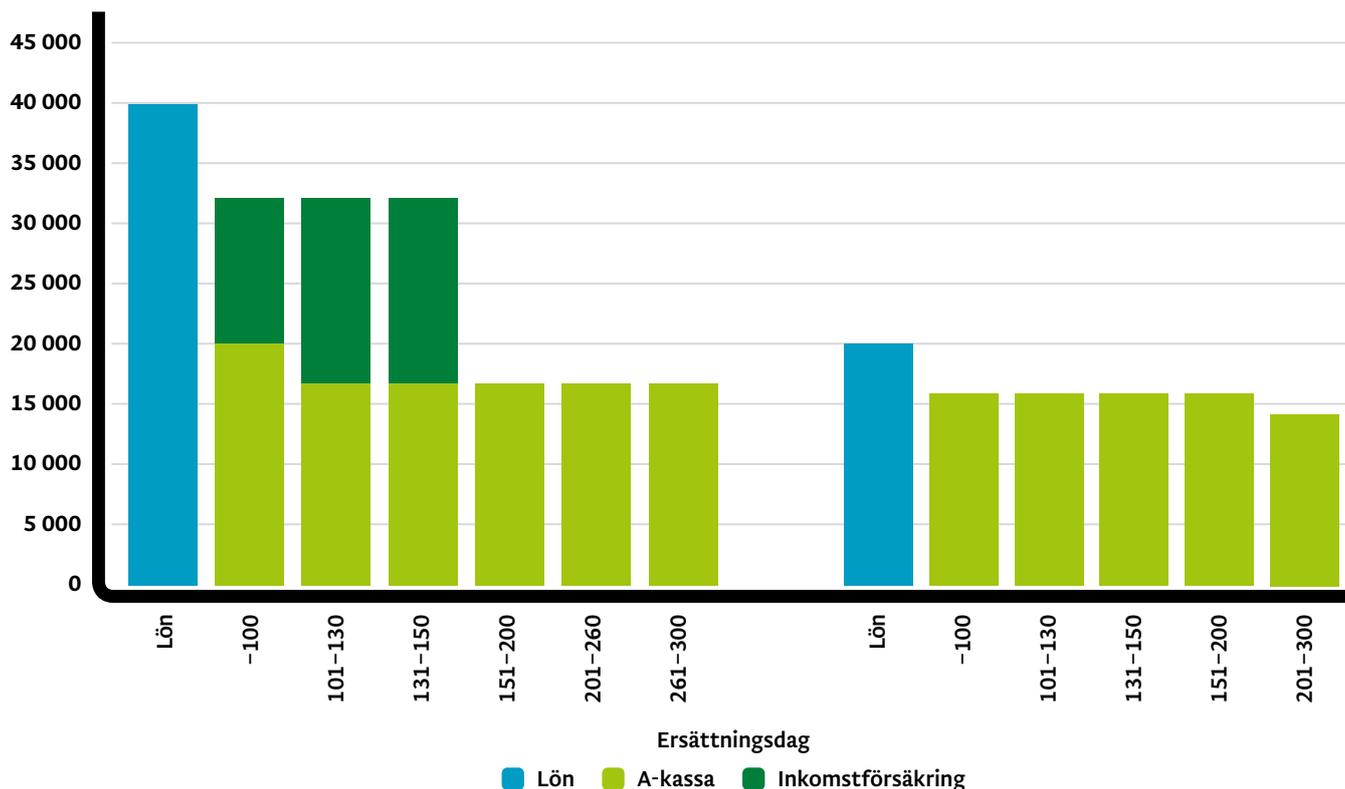
Lön och ersättningar visas före skatt är dragen.

Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen, Trygghetsrådet TRR – AGE och Unionen. Beräkningar TCO.

Diagram 7 visar ersättningen från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen och fackets inkomstförsäkring, här exemplifierat via medlemskap i Unionen, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Diagrammet illustrerar ersättningen när individen inte kvalificerar sig för avtalsersättningarna. I det här exemplet får individen 80 procent av sin tidigare lön de första 150 dagarna av arbetslöshet, och därefter enbart ersättning från den allmänna arbetslöshetskassan.

Diagram 7. Lön, allmän arbetslöshetsförsäkring och inkomstförsäkring för privatanställda tjänstemän som inte är kvalificerade för avtalsförsäkring, AGE men har inkomstförsäkring via fackförbund, här Unionen. Tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Samtliga beräkningar är omräknade till månadsersättningar för att underlätta jämförelse.

Källa: Arbetsförmedlingen och Unionen. Beräkningar TCO.

1.4 Exempel: Ekonomin för en barnfamilj vid arbetslöshet

När en person blir arbetslös ändras de ekonomiska förutsättningarna. För att se hur stora förändringarna kan bli visas i nedanstående två tabeller hur ekonomin kan bli för dels en barnfamilj med två sammanboende föräldrar, och dels för en ensamstående förälder som har barnen boende hos sig varannan vecka. I tabellernas första kolumn visas ekonomin en månad med lön. I den andra kolumnen blir en förälder arbetslös och har enbart ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen. I den tredje kolumnen visas hur ekonomin blir om den förälder som blir arbetslös omfattas av kollektivavtalad ersättning och ersättning från fackförbundets inkomstersättning.

Tabell 6. Exempel på hur det kan se ut för en barnfamilj boende i småhus när en vuxen blir arbetslös. Två barn 4 och 6 år.

	Båda arbetar	En blir arbetslös med enbart a-kassa	En blir arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar
Lön 1	35 000	—	—
Lön 2	25 000	25 000	25 000
A-kassa	—	20 020	20 020
Avtalsersättning	—	—	4 480
Inkomstförsäkring	—	—	3 500
Barnbidrag	2 650	2 650	2 650
Skatt	-14 150	-11 480	-14 320
Summa Disponibel inkomst	48 500	36 190	41 330
Boende	9 000	9 000	9 000
Barnomsorg	1 425	1 425	1 425
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	16 810	16 810	16 810
Summa Utgifter	31 240	31 240	31 240
Kvar till sparande och övrig konsumtion	17 300	5 000	10 100

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Privatanställd tjänsteman över 40 år. Arbetslös en månad ersättningsdag 1–100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. T.ex. ingår inte utgifter för resor, glasögon, linser, hälso- och sjukvård, kalas, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer, sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, AEA; TRR, Unionen, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Om båda föräldrarna arbetar har familjen som exemplifieras i **Tabell 6** drygt 17 000 kronor kvar till sparande och övrig konsumtion efter att de nödvändigaste utgifterna har betalats. Om den förälder som har den högsta lönen blir arbetslös och enbart har ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen sjunker inkomsterna avsevärt. Inkomsterna efter skatt sjunker med drygt 12 000 kronor per månad.

Om den som förlorar jobbet även är kvalificerad för ersättning från kompletterande avtalsförsäkring och inkomstförsäkring blir inkomsterna högre. I det fallet minskar inkomsten för familjen i exemplet i **Tabell 6** med drygt 7 000 kronor varje månad. Ersättningen från avtalsförsäkringen och fackets inkomstförsäkring ger i det här fallet ca 8 000 kronor i inkomstförstärkning brutto vilket blir drygt 5 000 kronor netto. Samtidigt ska man komma ihåg att ersättningar från avtal och inkomstförsäkring ofta varar en kortare tid än ersättningen från arbetslöshetskassa.

Familjen behöver
kanske sälja bilen.

Tabell 7 visar motsvarande scenario men för en ensamstående förälder med lite äldre barn som är växelvis boende hos föräldern varannan vecka

Tabell 7. Exempel på hur det kan se ut när en ensamstående förälder boende i småhus blir arbetslös. Två barn 12 och 15 år som bor med föräldern varannan vecka.

	Arbetar	Blir arbetslös med enbart a-kassa	Blir arbetslös med a-kassa och kompletterande ersättningar
Lön	35 000	—	—
A-kassa	—	20 020	20 020
Avtalsersättning	—	—	4 480
Inkomstförsäkring	—	—	3 500
Barnbidrag	1 325	1 325	1 325
Skatt	-8 570	-5 900	-8 740
Summa Disponibel inkomst	27 760	15 440	20 580
Boende	9 000	9 000	9 000
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	10 940	10 940	10 940
Summa Utgifter	23 940	23 940	23 940
Kvar till sparande och övrig konsumtion	3 800	-8 500	-3 400

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Privatanställd tjänsteman över 40 år. Arbetslös en månad ersättningsdag 1–100. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. T.ex. ingår inte utgifter för resor, glasögon, linser, hälso- och sjukvård, kalas, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer, sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, AEA; TRR, Unionen, Försäkringskassan, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Det räcker inte att sälja bilen. Familjen behöver kanske flytta också.

Om föräldern arbetar har familjen som exemplifieras i **Tabell 7** knappt 4 000 kronor kvar till sparande och övrig konsumtion efter att de nödvändigaste utgifterna har betalats. Om föräldern blir arbetslös och enbart har ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen sjunker inkomsterna markant, med drygt 12 000 kronor varje månad. Familjen i exemplet som visas i **Tabell 7** går då minus med 8 500 kronor varje månad.

Om föräldern även är kvalificerad för ersättning från kompletterande avtalsförsäkring och inkomstförsäkring blir inkomsterna högre. Inkomstförstärkningen blir drygt 5 000 kronor netto jämfört med om föräldern enbart får ersättning från den allmänna arbetslöshetsförsäkringen. Familjen i exemplet går dock fortfarande minus varje månad.

2. Ersättning vid sjukdom – hur mycket står staten respektive parterna för?

2.1 Ersättning från den allmänna sjukförsäkringen

Den som är anställd och blir sjuk och därför inte kan arbeta som vanligt har rätt till lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren samt sjukpenning från Försäkringskassan.

De första 14 dagarna

De första 14 dagarna betalar arbetsgivaren lagstadgad sjuklön till den som är anställd och blir sjuk. Den anställde får ett **karensavdrag** med 20 procent av en genomsnittlig veckas sjuklön.

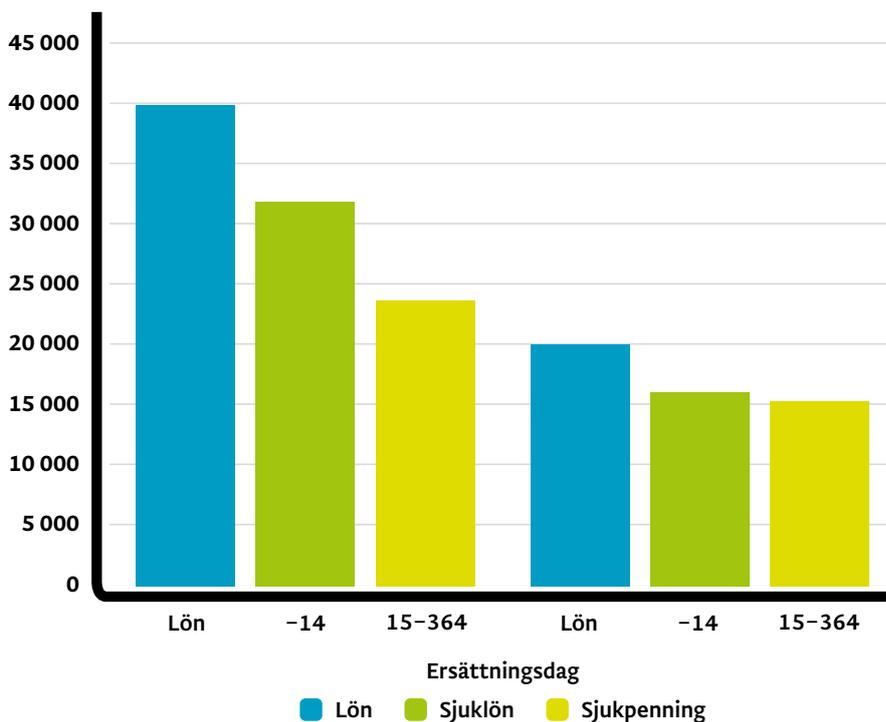
Efter 14 dagar

Försäkringskassan betalar **sjukpenning på normalnivå** under högst 364 dagar. De dagarna kan erhållas under en **ramtid** på 450 dagar (ca 15 månader). Ramtiden ska förhindra att man får sjukpenning på normalnivå längre tid än 364 dagar genom att tillfälligt friskskriva sig och sedan begära sjukpenning igen. Högsta sjukpenninggrundande årsinkomst är åtta prisbasbelopp. År 2019 innebär det att **högsta sjukpenninggrundande årsinkomst** är $8 * 46\,500 \text{ kr} = 372\,000 \text{ kronor}$, vilket motsvarar en månadslön på 31 000 kronor. Därefter sjunker ersättningsgraden i den allmänna sjukförsäkringen i förhållande till lönen. **Högsta sjukpenning** är 80 procent av det sjukpenninggrundande underlaget som i sin tur är 97 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten. Det innebär att högsta sjukpenning är 791 kronor per dag vilket motsvarar 23 730 kronor i månaden år 2019. Sjuklönetaket från den allmänna försäkringen/Försäkringskassan är därmed 23 730 kronor i månaden år 2019.

Efter 364 dagar med sjukpenning på normalnivå kan man få **sjukpenning på fortsättningsnivå**. Ersättningen är något lägre än 75 procent av den sjukpenninggrundande inkomsten, 97 procent av 75 procent. Man kan även ha rätt till fortsatt sjukpenning på normalnivå om man har en allvarlig sjukdom.

Diagram 8. Ersättning från den allmänna sjukförsäkringen: lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren samt sjukpenning från Försäkringskassan, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Ersättningen är beräknad som om den gällde för en hel månad för att underlätta jämförelsen.

Källa: Försäkringskassan. Beräkningar TCO.

Diagram 8 visar ersättningen vid sjukdom från den allmänna försäkringen vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. De första 14 dagarna betalar arbetsgivaren sjuklön och därefter betalar Försäkringskassan sjukpenning.

Tabell 8 och 9 visar lön respektive ersättning från den allmänna sjukförsäkringen samt ersättningsgraden i sjukförsäkringen relativt den tidigare månadslönen under de första 14 dagarna samt dag 15-364, före och efter skatt vid några olika månadslöner. Taket i den allmänna sjukförsäkringen dag 15-364 slås i vid en månadslön på 30 600 kronor medan det inte finns något tak för den sjuklön arbetsgivaren betalar. Vid exempelvis en månadslön på 20 000 kronor blir sjuklönen 16 000 kronor dvs. ersättningsgraden är 80 procent. Efter skatt blir nettolönen 15 800 kronor medan sjuklönen netto blir 13 000 kronor. Ersättningsgraden vid en jämförelse av nettoersättningarna blir i det fallet 82 procent.

Tabell 8. Ersättningsgrad i den allmänna sjukförsäkringen, lagstadgad sjuklön dag 1–14, före och efter skatt vid några olika månadslöner

Före skatt			Efter skatt		
Lön	Sjuklön	Ersättningsgrad	Lön	Sjuklön	Ersättningsgrad
20 000	16 000	80	15800	13000	82
22 000	17 600	80	17300	14100	82
25 000	20 000	80	19400	15800	81
30 000	24 000	80	23000	18700	81
33 000	26 400	80	25100	20400	81
35 000	28 000	80	26500	21600	82
40 000	32 000	80	29900	24400	82
50 000	40 000	80	35100	29800	85

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid sjuklön är skatten beräknad som om sjuklönen gällde för en hel månad. Försäkringskassan beräknar en dagersättning vilket gör att beloppen kan skilja något. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Försäkringskassan och Skatteverket. Beräkningar TCO.

Tabell 9. Ersättningsgrad i den allmänna sjukförsäkringen, sjukpenning dag 15–364, efter skatt vid några olika månadslöner

Före skatt			Efter skatt		
Lön	Sjukpenning	Ersättningsgrad	Lön	Sjukpenning	Ersättningsgrad
20 000	15 500	78	15 800	11 200	71
22 000	17 100	78	17 300	12 200	71
25 000	19 400	78	19 400	13 700	71
30 000	23 300	78	23 000	16 200	70
33 000	23 700	72	25 100	16 500	66
35 000	23 700	68	26 500	16 500	62
40 000	23 700	59	29 900	16 500	55
50 000	23 700	47	35 100	16 500	47

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid sjuklön är skatten beräknad som om sjuklönen gällde för en hel månad. Försäkringskassan beräknar en dagersättning vilket gör att beloppen kan skilja något. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Försäkringskassan och Skatteverket. Beräkningar TCO.

I **Tabell 9** kan man se effekten av att ersättningsgraden i den allmänna sjukförsäkringen, när sjukpenningen träder in efter 14 dagars sjukdom, sjunker från och med månadsinkomster över 31 000 kronor.

Aktivitetsersättning och sjukersättning

Aktivitetsersättning är en ersättning för den som har fyllt 19 men inte 30 år och troligen inte kommer kunna arbeta heltid på minst ett år på grund av en sjukdom, skada eller funktionsnedsättning.

Sjukersättning är en ersättning till den som troligen aldrig mer kommer att kunna arbeta heltid på grund av en sjukdom, skada eller funktionsnedsättning.

Aktivitetsersättning och sjukersättning kan vara **inkomstrelaterad** eller i form av **garantiersättning**. Hel inkomstrelaterad ersättning ger 64,7 procent av en antagandeinkomst. Antagandeinkomsten är den inkomst Försäkringskassan beräknar att personen skulle ha haft vid fortsatt arbete. Den som har haft låga eller inga inkomster erhåller garantiersättning. Garantiersättningens storlek beror på ålder och hur länge man har varit bosatt i Sverige.

2.2 Ersättning genom kollektivavtalet

Arbetsgivare med kollektivavtal har kompletterande ersättning vid sjukdom för sina anställda. Ersättningen via kollektivavtalet kompletterar sjukpenningen från Försäkringskassan och gör att de allra flesta arbetstagare får en högre ekonomisk ersättning vid sjukdom.

Här belyses de kompletterande sjukförsäkringarna för några större avtalsområden: Allmänna anställningsvillkor: sjuklön och ITP sjukpension för privatanställda tjänstemän, Avtalsgruppsjukförsäkring (AGS) för privatanställda arbetare samt Allmänna bestämmelser: sjuklön och avtalsgruppsjukförsäkring (AGS-KL) för kommun- och landstingsanställda.

Privatanställda tjänstemän (Allmänna anställningsvillkor och ITP)

Villkor och ersättningstid

De kollektivavtal som reglerar ersättning för privatanställda tjänstemän vid sjukdom är Allmänna anställningsvillkor: *sjuklön* samt ITP-avtalet: *sjukpension*.

En anställd som har varit anställd hos arbetsgivaren under minst ett år i följd har rätt till *kollektivavtalad sjuklön*.

För att ha rätt till sjukpension ska den anställde ha fyllt 18 år och omfattas av ITP-planen, vara sjukskriven minst 25 procent och få ersättning från Försäkringskassan (sjukpenning, rehabiliteringsersättning, sjuk- eller aktivitetsersättning). Den anställde ska också ha varit sjuk mer än 90 dagar i följd eller totalt 105 dagar under de senaste tolv månaderna.

Ersättningstid

Ersättning lämnas tidigast från dag 15 i sjukperioden. Tiden fram till dess betalar arbetsgivaren *lagstadgad sjuklön*. Från och med dag 15 när Försäkringskassan börjar betala sjukpenning kompletterar kollektivavtalet genom *kollektivavtalad sjuklön*. Den *kollektivavtalade sjuklönen* utbetalas som längst till och med den 90:e kalenderdagen. Vid flera sjukperioder under en tolv månadersperiod får den anställde *kollektivavtalad sjuklön* i sammanlagt högst 105 dagar. Vid kortare anställning än ett år får den anställde *kollektivavtalad sjuklön* i högst 45 dagar.

När den anställde har varit sjuk i 90 dagar upphör rätten till *kollektivavtalad sjuklön* och istället kan ITP:s *sjukpension* utbetalas som en komplettering till sjukpenningen. ITP *sjukpension* tar vid om den anställde blir långvarigt sjuk, dvs. sjuk mer än 90 dagar i följd eller totalt 105 dagar under de senaste 12 månaderna.

Sjukpension kan även utbetalas som komplement till sjuk- och aktivitetsersättning.

Ersättningsnivå

Kollektivavtalad sjuklön (dag 15–90)

Den kollektivavtalade sjuklönen kompletterar sjukpenningen från Försäkringskassan med 10 procent av inkomsten upp till 8 prisbasbelopp (372 000 kronor per år 2019) så att den totala ersättningen blir knappt 90 procent av inkomsten upp till 8 prisbasbelopp. För den som tjänar mer än så ger kollektivavtalet en sjuklön på 90 procent av den lönedel som överstiger 8 prisbasbelopp.

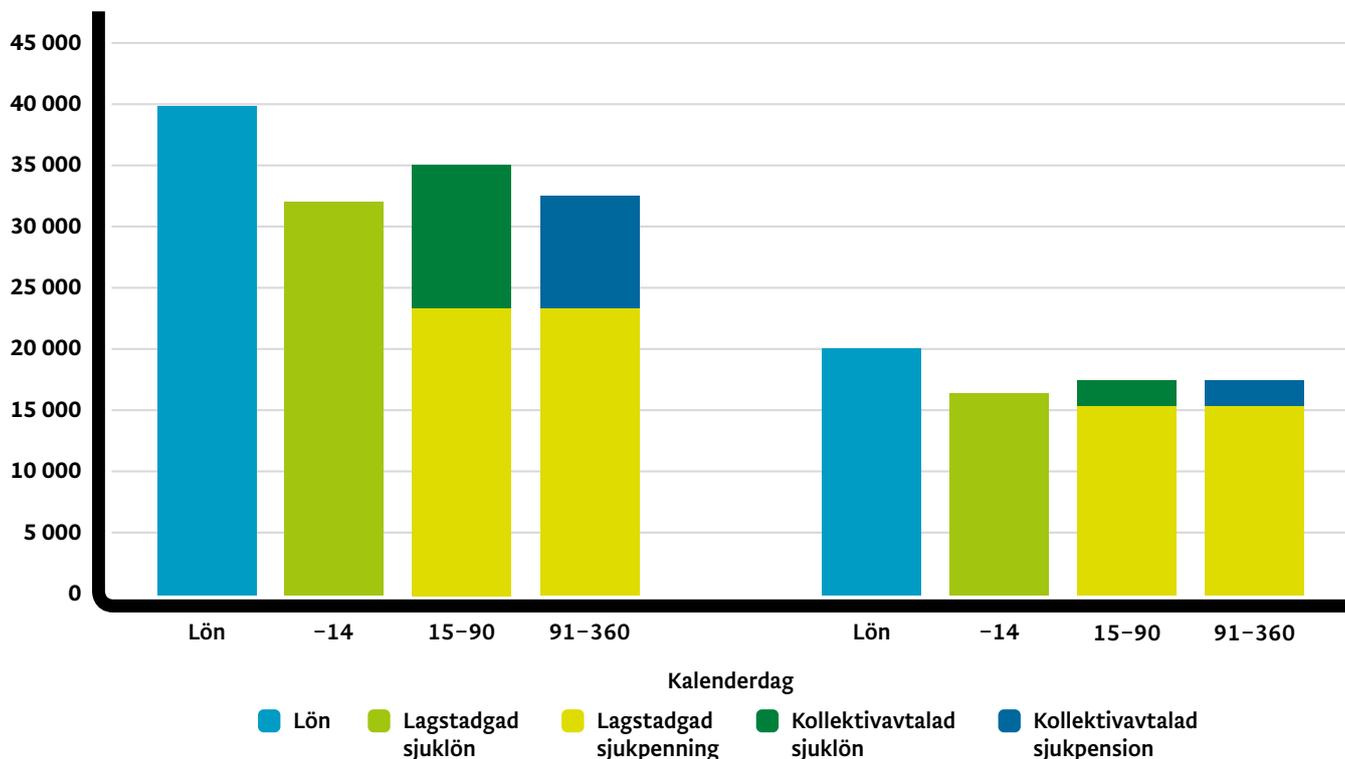
Kollektivavtalad sjukpension under sjukpenningtid (dag 91–360)

Efter 90 dagar upphör rätten till kollektivavtalad sjuklön. Istället ger kollektivavtalet rätt till sjukpension som uppgår till 10 procent av lönen upp till 8 prisbasbelopp i månaden och betalas ut till dag 360. För lönedelar mellan 8 och 20 prisbasbelopp (372 000–1 288 000 kronor per år 2019) är sjukpensionen 65 procent av lönen. För lönedelar mellan 20 och 30 prisbasbelopp (1 288 000–1 932 000 kronor per år 2019) är sjukpensionen 32,5 procent av lönen.

Från och med dag 361 är ITP:s sjukpension noll procent på lön under 8 prisbasbelopp.

Om den anställde har haft sjukpenning en längre tid och rehabiliteringsmöjligheterna är uttömda kan Försäkringskassan besluta att sjukpenningen ska bytas ut mot sjukersättning eller aktivitetsersättning (för personer yngre än 30 år). ITP-avtalet ger då en sjukpension som komplement till ersättningen från Försäkringskassan.

Diagram 9. Ersättning vid sjukdom från den allmänna sjukförsäkringen (lagstadgad sjuklön samt sjukpenning) samt kollektivavtalad ersättning från ITP (kollektivavtalad sjuklön samt sjukpension för privatanställda tjänstemän), vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning, för att underlätta förståelsen för ersättningens nivå relativt lönen.

Källa: Försäkringskassan, PTK samt ersättningskollen.se. Beräkningar TCO.

Diagram 9 visar de ersättningar en privatanställd tjänsteman som omfattas av ITP-avtalet kan få vid sjukdom, givet en månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Den privatanställde tjänstemannen som blir sjuk får lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren upp till 14 kalenderdagar i varje sjukperiod. Det ska göras ett karensavdrag i inledningen av en sjukperiod motsvarande 20 procent av en genomsnittlig veckas sjuklön alternativt motsvarande en sjukpenningdag.

Från och med dag 15 i sjukperioden får den sjuke lagstadgad sjukpenning från Försäkringskassan och kollektivavtalad sjuklön från arbetsgivaren.

Den anställde som är sjuk längre än 90 dagar kan få ITP:s sjukpension som komplement till sjukpenningen från Försäkringskassan.

Privatanställda arbetare (AGS)

Villkor

Försäkringen AGS gäller genom kollektivavtalet för privat- eller kooperativt anställda arbetare. Försäkringen börjar gälla efter 90 dagars anställning under förutsättning att den anställde har en sjukpenninggrundande inkomst fastställd av Försäkringskassan, och har varit arbetsför till 25 procent sedan minst en vecka.

Ersättningstid

S.k. dagersättning lämnas tidigast från dag 15 i sjukperioden. Tiden fram till dess betalar arbetsgivaren sjuklön. *Kollektivavtalad dagersättning* lämnas som längst till och med dag 360 i sjukperioden.

Vid sjukersättning eller aktivitetsersättning från Försäkringskassan kan s.k. månadsersättning utbetalas.

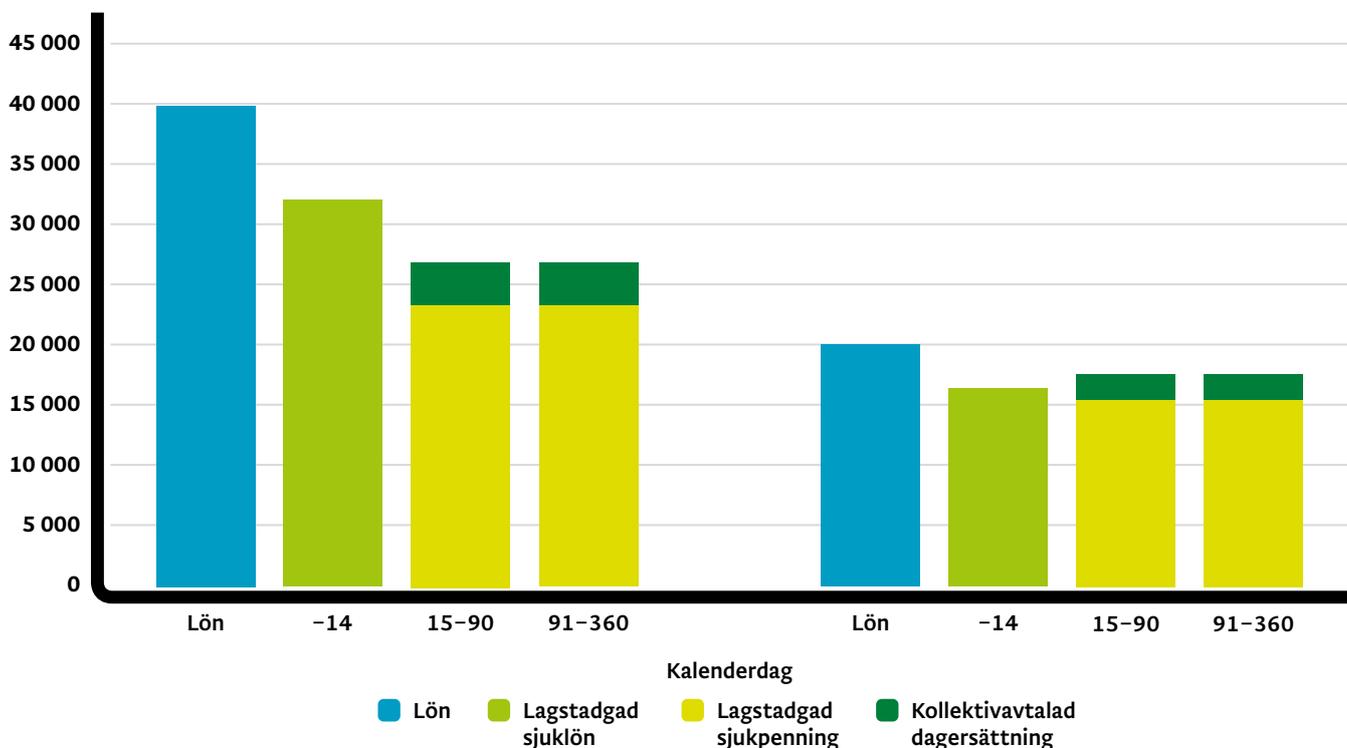
Både dagersättning och månadsersättning utbetalas som längst till och med månaden innan arbetstagaren fyller 65 år.

Ersättningsnivå

När Försäkringskassan betalar ut sjukpenning på 80-procentsnivån är dagersättningen från AGS 12,5 procent av utbetald sjukpenning. Om Försäkringskassan betalar ut sjukpenning på 75-procentsnivån innan 360 dagar har gått i den aktuella sjukperioden höjs kompletteringen från AGS till 13,3 procent av utbetald sjukpenning. AGS-tilläggen motsvarar alltså cirka 10 procent av den tidigare lönen.

Det går även att få månadsersättning från AGS när Försäkringskassan betalar ut sjukersättning eller aktivitetsersättning. Den sjukpenninggrundande inkomsten som är anmäld till Försäkringskassan (vid insjuknandet) bestämmer hur stor månadsersättningen blir.

Diagram 10. Ersättning vid sjukdom från den allmänna sjukförsäkringen (lagstadgad sjuklön samt sjukpenning) samt kollektivavtalad dagersättning från AGS för privatanställda arbetare, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning, för att underlätta förståelsen för ersättningens nivå relativt lönen.

Källa: Försäkringskassan, AFA-Försäkring: AGS samt ersättningskollen.se. Beräkningar TCO.

Diagram 10 visar de ersättningar en privatanställd arbetare som omfattas av AGS-avtalet kan få vid sjukdom, givet lön 40 000 kronor/månad respektive 20 000 kronor/månad.

Den privatanställda arbetaren som blir sjuk får lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren upp till 14 kalenderdagar i varje sjukperiod. Det ska göras ett karensavdrag i inledningen av en sjukperiod motsvarande 20 procent av en genomsnittlig veckas sjuklön alternativt motsvarande en sjukpenningdag.

Från och med dag 15 till som längst dag 360 i sjukperioden kan den sjuke få kollektivavtalad dag ersättning som komplement till sjukpenningen från Försäkringskassan.

Kommun- och landstingsanställda (Allmänna Bestämmelser och AGS-KL)

Villkor

De kollektivavtal som reglerar ersättning för kommun- och landstingsanställda vid sjukdom är Allmänna bestämmelser (AB) och Avtalsgrupp-sjukförsäkring (AGSKL).

AGS-KL börjar gälla efter 90 dagars anställning under förutsättning att den anställda har en sjukpenninggrundande inkomst fastställd av Försäkringskassan, och har varit arbetsför till 25 procent sedan minst en vecka.

Ersättningstid och ersättningsnivå

Dag 15–90

Via kollektivavtalet Allmänna bestämmelser har månadsavlönade under sjukdag 15–90 rätt till en ersättning som kompletterar sjukpenningen. Denna ersättning betalas i form av *kollektivavtalad sjuklön* från arbetsgivaren. Detta gäller för lönedelar både under och över sjukpenningens inkomsttak. Ersättningsnivån för den anställda blir knappt 90 procent (87,6 procent).

Dag 91–360

Lönedelar upp till sjukpenningens inkomsttak – från och med dag 91 till och med dag 360

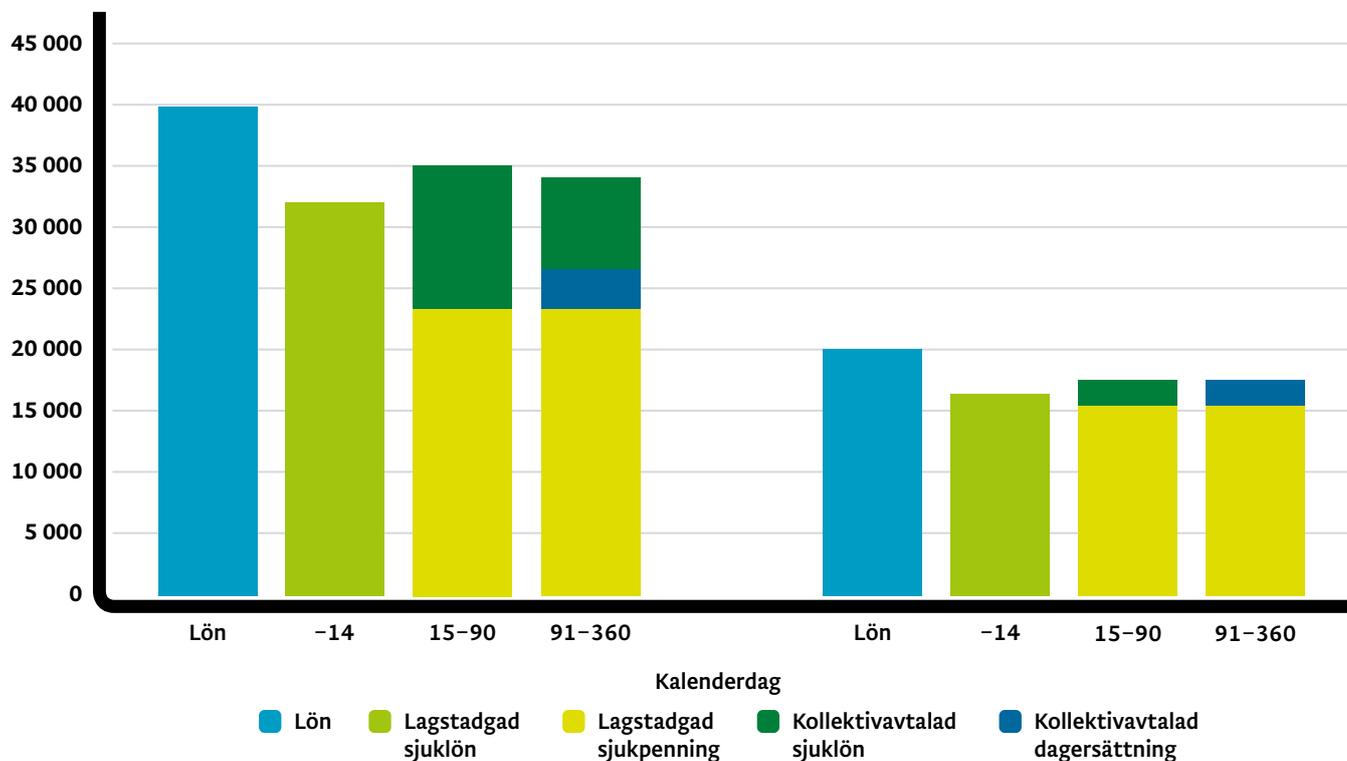
Dagersättningen från AGS-KL är en kompletterande ersättning för inkomstbortfall avseende lönedelar upp till 8 prisbasbelopp. *Dagersättningen* är 12,887 procent av den utbetalade sjukpenningen från Försäkringskassan (12,887 procent motsvarar ett lönetillägg på 10 procent). Motsvarande gäller om Försäkringskassan byter ut sjukpenningen mot rehabiliteringspenning. Om den försäkrade under den tiden beviljas sjukpenning på fortsättningsnivå, blir dagpenningen 13,746 procent av den utbetalade sjukpenningen – vilket även det motsvarar ett lönetillägg på 10 procent.

Lönedelar över sjukpenningens inkomsttak – från och med dag 91

På lönedelar över 8 prisbasbelopp betalar arbetsgivaren kompletterande *kollektivavtalad sjuklön* enligt kollektivavtalet Allmänna bestämmelser. Denna sjuklön är knappt 80 procent (77,6 procent) på de aktuella lönedelarna vid sjukpenning på normalnivå respektive knappt 75 procent (72,75 procent) vid sjukskrivning på fortsättningsnivå. Sjuklönen betalas från och med sjukdag 91 tills rätten till sjukpenning på normalnivå eller på fortsättningsnivå upphör eller sjuk-/aktivitetsersättning beviljas.

Även timavlönade/visstidsanställda kan ha rätt till sjuklön enligt kollektivavtal under förutsättning att det finns en överenskommen anställningsperiod.

Diagram 11. Ersättning vid sjukdom från den allmänna sjukförsäkringen (lagstadgad sjuklön samt sjukpenning) samt kollektivavtalad sjuklön och dagersättning från AGS-KL för anställda inom kommun och landsting, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning, för att underlätta förståelsen för ersättningens nivå relativt lönen. Kollektivavtalad sjuklön från kollektivavtal Allmänna bestämmelser, kollektivavtalad dagersättning från den kollektivavtalade grupp-försäkringen AGS-KL som administreras av AFA.

Källa: Försäkringskassan, AFA-Försäkring: AGS-KL, Kollektivavtalet Allmänna bestämmelser samt ersättningskollen.se. Beräkningar TCO.

Diagram 11 visar de ersättningar en kommun- eller landstingsanställd som omfattas av kollektivavtalen Allmänna bestämmelse och AGS-KL kan få vid sjukdom, givet en månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Den kommun- eller landstingsanställda som blir sjuk får lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren upp till 14 kalenderdagar i varje sjukperiod. Det ska göras ett karensavdrag i inledningen av en sjukperiod motsvarande 20 procent av en genomsnittlig veckas sjuklön alternativt motsvarande en sjukpenningdag.

Från och med dag 15 till som längst dag 360 i sjukperioden kan den sjuke få kollektivavtalad sjuklön som komplement till sjukpenningen från Försäkringskassan.

Dag 91-360 kan den anställde även få kompletterande dagersättning genom kollektivavtalet.

2.3 Fackförbundens sjukförsäkringar

Det kan ingå en kompletterande sjukförsäkring genom medlemskapet i ett fackförbund men den upphör vanligtvis efter ca tre månader. Därefter kan medlemmen mot en avgift teckna en frivillig kompletterande sjukförsäkring.

2.4 Exempel: Ekonomin för en barnfamilj när en vuxen blir sjuk

När en person blir sjuk en lite längre period ändras de ekonomiska förutsättningarna. För att se hur stora förändringarna kan bli visas i nedanstående två tabeller hur ekonomin kan bli för dels en barnfamilj med två sammanboende föräldrar, och dels för en ensamstående förälder som har barnen boende hos sig varannan vecka.

I tabellernas första kolumn visas ekonomin en månad med lön. I den andra kolumnen blir en förälder sjuk och har enbart ersättning från den allmänna sjukförsäkringen. I den tredje kolumnen visas hur ekonomin blir om den förälder som blir sjuk omfattas av kompletterande sjukersättning via kollektivavtalet. I exemplen visas hur ekonomin kan se ut den andra sjukmånaden i en sjukperiod.

Tabell 10. Exempel på hur det kan se ut för en barnfamilj boende i småhus när en vuxen blir sjuk, två barn 4 och 6 år.

	Båda arbetar	En blir sjuk med enbart sjukpenning	En blir sjuk med sjukpenning och kompletterande avtalsersättning
Lön 1	35 000	—	—
Lön 2	25 000	25 000	25 000
Sjukpenning	—	23 730	23 730
Avtalsersättning (sjuklön)	—	—	6 700
Barnbidrag	2 650	2 650	2 650
Skatt	-14 150	-12 800	-14 080
Summa			
Disponibel inkomst	48 500	38 580	44 000
Boende	9 000	9 000	9 000
Barnomsorg	1 425	1 425	1 425
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	16 810	16 810	16 810
Summa Utgifter	31 240	31 240	31 240
Kvar till sparande och övrig konsumtion	17 300	7 300	12 760

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Privatanställd tjänsteman. Budgeten visar hur det kan se ut den andra månaden i sjukperioden. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. T.ex. ingår inte utgifter för resor, glasögon, linser, hälso- och sjukvård, kalas, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer, sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Försäkringskassan, ersättningskollen.se, PTK, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Om båda föräldrarna arbetar har familjen som exemplifieras i **Tabell 10** drygt 17 000 kronor kvar till sparande och övrig konsumtion efter att de nödvändigaste utgifterna har betalats. Om den förälder som har den högsta lönen blir sjuk och enbart har ersättning från den allmänna sjukförsäkringen sjunker inkomsterna avsevärt. Det som är kvar till övrig konsumtion och sparande sjunker med cirka 10 000 kronor per månad.

Om den som blir sjuk även omfattas av kollektivavtal blir inkomsterna högre. I det fallet minskar ”kvar till sparande och övrig konsumtion” för familjen i exemplet i **Tabell 10** istället med cirka 4 500 kronor efter skatt varje månad. Det är en stor ekonomisk skillnad jämfört med fallet när det inte fanns någon kompletterande avtalsförsäkring. Avtalsersättningen ger ett tillskott efter skatt på närmare 5 500 kronor i månaden.

Tabell 11 visar motsvarande scenario men för en ensamstående förälder med lite äldre barn växelvis boende varannan vecka.

Tabell 11. Exempel på hur det kan se ut när en ensamstående förälder boende i småhus blir sjuk. Två barn 12 och 15 år som bor med föräldern varannan vecka.

	Arbetar	Sjuk med enbart sjukpenning	Sjuk med sjukpenning och kompletterande avtalsersättning
Lön	35 000	—	—
Sjukpenning	—	23 730	23 730
Avtalsersättning (sjuklön)	—	—	6 700
Barnbidrag	1 325	1 325	1 325
Skatt	-8 570	-7 220	-8 500
Summa Disponibel inkomst	27 760	17 840	23 260
Boende	9 000	9 000	9 000
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	10 940	10 940	10 940
Summa Utgifter	23 940	23 940	23 940
Kvar till sparande och övrig konsumtion	3 800	-6 100	-680

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Privatanställd tjänsteman. Budgeten visar hur det kan se ut den andra månaden i sjukperioden. Beloppen för Övriga nödvändiga levnadsomkostnader kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. T.ex. ingår inte utgifter för resor, glasögon, linser, hälso- och sjukvård, kalas, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer, sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Försäkringskassan, ersättningskollen.se, PTK, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Om föräldern arbetar har familjen som exemplifieras i **Tabell 11** knappt 4 000 kronor kvar till sparande och övrig konsumtion efter att de nödvändigaste utgifterna har betalats. Om föräldern blir sjuk och enbart har ersättning från den allmänna sjukförsäkringen sjunker den disponibla inkomsten markant, med cirka 9 900 kronor varje månad. Familjen i exemplet som visas i **Tabell 11** går då back drygt 6 000 kronor varje månad.

Vid långvarig sjukdom behöver stora förändringar göras i familjens utgifter

Det räcker inte att sälja bilen. Familjen ser även ut att behöva flytta.

Om föräldern har kompletterande sjukförsäkring via kollektivavtalet blir inkomsterna högre. Inkomstförstärkningen blir i exemplet 6 700 kronor brutto vilket motsvarar drygt 5 000 kronor netto jämfört med om föräldern enbart får ersättning från den allmänna sjukförsäkringen. Familjen i exemplet går dock fortfarande minus varje månad.

3. Ersättning vid föräldraledighet – hur mycket står staten respektive parterna för?

3.1 Ersättning från den allmänna föräldraförsäkringen

Föräldrapenning är den ersättning föräldrar får för att kunna vara lediga från arbetet för att ta hand om sina barn. Det går att ta ut föräldrapenning tills barnet fyller tolv år eller har slutat i femte klass i skolan. Vid gemensam vårdnad har varje förälder rätt till 240 dagar med föräldrapenning. Av dessa är 90 dagar reserverade till respektive förälder. De övriga dagarna går att avstå till den andre föräldern. En förälder med ensam vårdnad har rätt till 480 dagar med föräldrapenning.

Föräldraförsäkringen ger även ersättning i form av tillfällig föräldrapenning när man behöver avstå från arbete för att ta hand om sjukt barn. Den ersättningen studeras inte i den här rapporten.

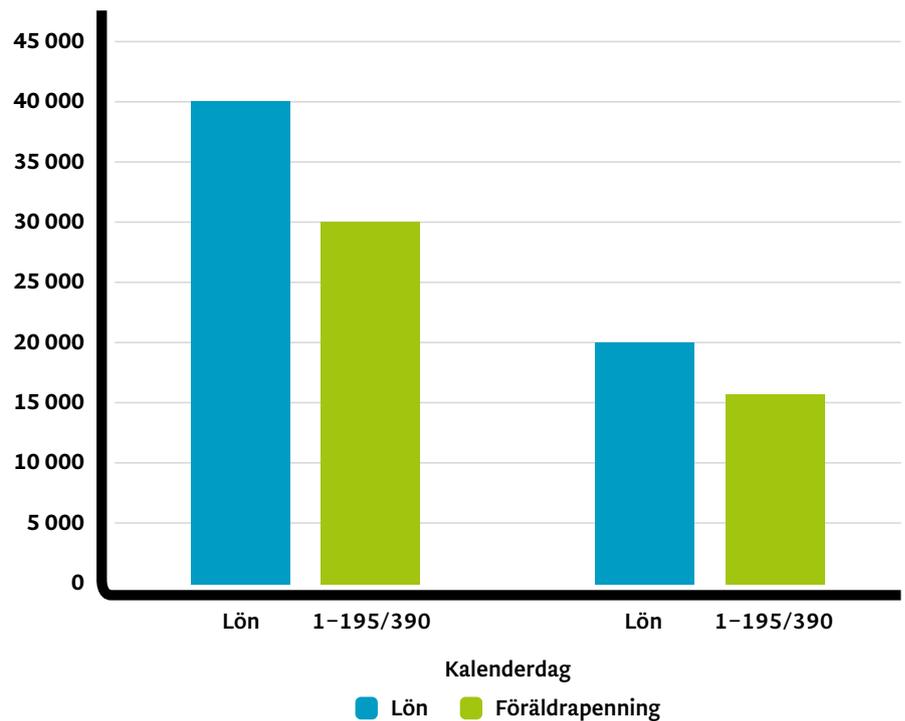
Årsinkomsten är föräldrapenninggrundande upp till tio prisbasbelopp. År 2019 innebär det att **högsta föräldrapenninggrundande årsinkomst** är $10 \cdot 46\,500 \text{ kr} = 465\,000 \text{ kronor}$. **Högsta föräldrapenning** är 80 procent av det föräldrapenninggrundande underlaget som i sin tur är 97 procent av den föräldrapenninggrundande inkomsten. Det innebär att högsta föräldrapenning är 989 kronor per dag vilket motsvarar 29 670 kronor i månaden. Taket nås vid en månadslön på 38 200 kronor. Inkomstrelaterad ersättning ges för maximalt 390 dagar. För övriga dagar utgår 180 kronor om dagen, s.k. lägstanivådagarna. Lägstanivådagarna är samma belopp för alla föräldrar oavsett inkomst.

Den som saknar sjukpenninggrundande inkomst, som till exempel studenter, eller inte har arbetat så länge, kan erhålla föräldrapenning på grundnivå.

Grundnivån är 250 kronor per dag. Det motsvarar cirka 7 500 kronor i månaden.

Diagram 12 visar ersättningen från det allmänna vid föräldraledighet vid en tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Diagram 12. Ersättning från föräldraförsäkringen vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Vid gemensam vårdnad har varje förälder rätt till 195 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå. Av dessa är 90 dagar reserverade till respektive förälder. De övriga dagarna går att avstå till den andre föräldern. En förälder med ensam vårdnad har rätt till 390 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå. Beräkningarna gäller under förutsättning att individen tar ut föräldrapenning på heltid.

Källa: Försäkringskassan. Beräkningar TCO.

Tabell 12 visar lön respektive ersättning från den allmänna föräldraförsäkringen samt ersättningsgraden i föräldraförsäkringen relativt den tidigare månadslönen dag 1-195, eller som längst dag 1-390 beroende på hur föräldrarna väljer att dela dagarna med föräldrapenning, före och efter skatt vid några olika månadslöner. Som **Tabell 12** visar ger exempelvis en månadslön på 20 000 kronor en ersättning från föräldraförsäkringen på 15 500 kronor brutto, dvs. ersättningsgraden är 78 procent. Efter skatt blir lönen 15 800 kronor medan ersättningen från föräldraförsäkringen blir 11 200 kronor. Ersättningsgraden vid en jämförelse av nettoersättningarna blir i det fallet 71 procent.

Tabell 12. Ersättningsgrad i den allmänna föräldraförsäkringen, dag 1-195/390, före och efter skatt vid några olika månadslöner.

Före skatt			Efter skatt		
Lön	Föräldrapenning	Ersättningsgrad	Lön	Föräldrapenning	Ersättningsgrad
20 000	15 500	78	15 800	11 200	71
22 000	17 100	78	17 300	12 200	71
25 000	19 400	78	19 400	13 700	71
30 000	23 300	78	23 000	16 200	70
33 000	25 600	78	25 100	17 700	71
35 000	27 200	78	26 500	18 700	71
40 000	29 700	74	29 900	20 300	68
50 000	29 700	59	35 100	20 300	58

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Beloppen är avrundade till närmsta 100-tal kronor respektive procent.

Källa: Försäkringskassan och Skatteverket. Beräkningar TCO

3.2 Ersättning genom kollektivavtalet

Arbetsgivare med kollektivavtal har kompletterande ersättning vid föräldraledighet för sina anställda. Ersättningen i kollektivavtalet kompletterar föräldrapenningen från Försäkringskassan och gör att de allra flesta arbetstagare får en högre ekonomisk ersättning vid föräldraledighet.

Här belyses de kompletterande ersättningarna vid föräldraledighet för några större avtalsområden: privatanställda tjänstemän, privatanställda arbetare och kommun- och landstingsanställda.

Privatanställda tjänstemän

Villkor

En tjänsteman som är tjänstledig i samband med barns födelse kan ha rätt till föräldralön enligt kollektivavtalet Allmänna anställningsvillkor: *föräldralön*. För att ha rätt till föräldralön måste man dels ha rätt till föräldrapenning och dels ha varit anställd hos arbetsgivaren minst ett år i följd.

Ersättningstid

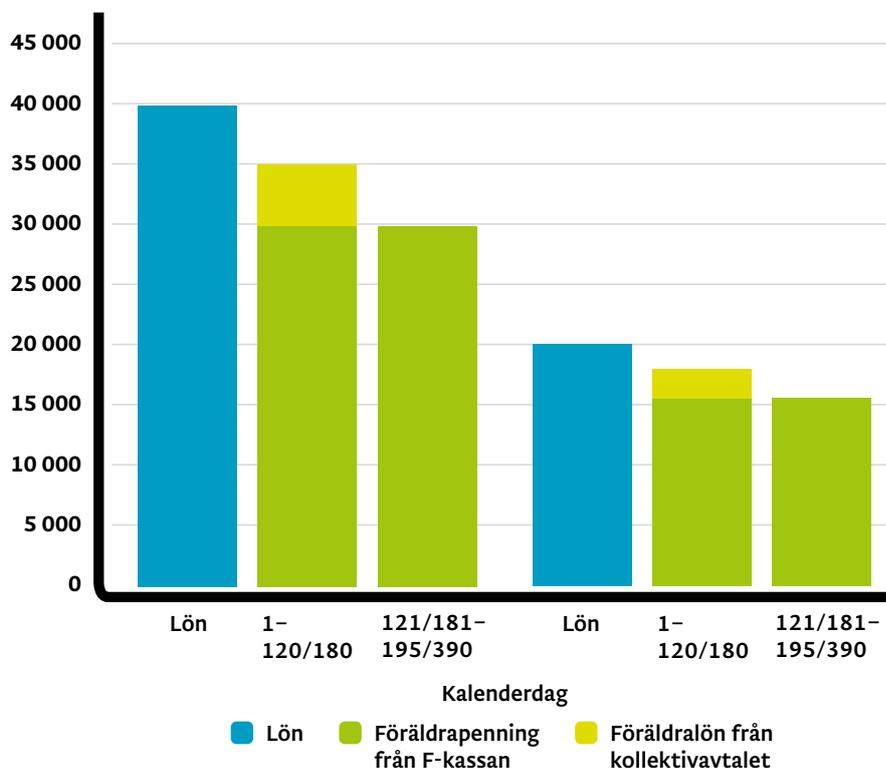
Tiden med föräldralön varierar från en till sex månader men utbetalas vanligtvis i fyra–sex månader. Olika avtal gäller inom olika branscher. Ofta bestäms tiden med föräldralön efter anställningstidens längd. I många avtal krävs en anställningstid på mellan ett och fyra år. Det lokala avtalet på arbetsplatsen bestämmer hur länge föräldralön utbetalas.

Ersättningsnivå

Den kollektivavtalade föräldralönen kompletterar föräldrapenningen från Försäkringskassan och tillsammans motsvarar de knappt 90 procent av lönen. Föräldralönen kompletterar föräldrapenningen från Försäkringskassan med 10 procent av inkomsten upp till 10 prisbasbelopp (465 000 kronor per år 2019) så att den totala ersättningen blir knappt 90 procent (87,6 procent) av inkomsten upp till 10 prisbasbelopp. För den som tjänar mer än så ger kollektivavtalet en föräldralön på 90 procent av den lönedel som

överstiger 10 prisbasbelopp. Inom de flesta branscher betalas föräldralönen ut när ledigheten börjar men inom vissa branscher betalas hälften ut när ledigheten börjar och resten när man arbetat hos arbetsgivaren i tre månader efter ledigheten.

Diagram 13. Ersättning vid föräldraledighet från den allmänna föräldraförsäkringen samt kollektivavtalad föräldralön för privatanställda tjänstemän, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning för att underlätta förståelsen för ersättningens nivå relativt lönen.

Vid gemensam vårdnad har varje förälder rätt till 195 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå. Av dessa är 90 dagar reserverade till respektive förälder. De övriga dagarna går att avstå till den andre föräldern. En förälder med ensam vårdnad har rätt till 390 dagar föräldrapenning på sjukpenningnivå.

Kollektivavtalad föräldralön utbetalas 1-6 månader men vanligtvis 4-6 månader. Diagrammet illustrerar 4-6 månader.

Källa: Försäkringskassan och PTK. Beräkningar TCO.

Diagram 13 visar de ersättningar en privatanställd tjänsteman kan få vid föräldraledighet givet en månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Den privatanställda tjänstemannen som får föräldrapenning från Försäkringskassan kan få ett tillägg, s.k. föräldralön, genom kollektivavtalet på arbetsplatsen. Föräldralönen är 10 procent av inkomsten upp till 10 prisbasbelopp (465 000 kronor per år 2019) och på lönenivåer däröver 90 procent. Hur länge föräldralön utbetalas varierar mellan vanligtvis 1 och 6 månader i olika branscher.

Privatanställda arbetare

Villkor

En privatanställd arbetare som är tjänstledig i samband med barns födelse kan ha rätt till *föräldrapenningtillägg (FPT)*. Föräldrapenningtillägg kan betalas som längst till barnet fyller 18 månader. För att man ska ha rätt till föräldrapenningtillägg måste man dels ha rätt till föräldrapenning och dels innan barnets födelse ha varit anställd hos arbetsgivaren i minst 12 månader under de senaste fyra åren hos en eller flera arbetsgivare som har FPT-försäkringen. Ersättning betalas bara ut om föräldrapenning samtidigt tas ut.

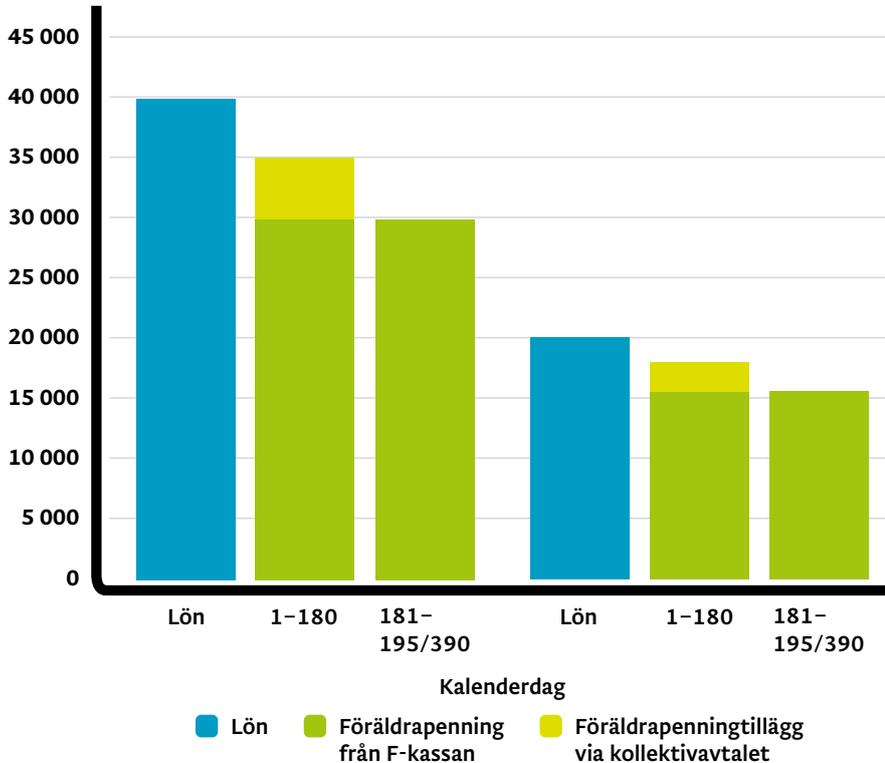
Ersättningstid

Föräldrapenningtillägg utbetalas under högst 60 dagar vid minst 12 månaders anställningstid och under högst 180 dagar vid minst 24 månader anställningstid.

Ersättningsnivå

Föräldrapenningtillägg (FPT) är 10 procent av årsinkomsten upp till 10 prisbasbelopp och 90 procent av lönedelar därutöver. FPT betalas ut för de dagar som föräldrapenning från Försäkringskassan tas ut och beräknas då per dag och proportionellt i förhållande till uttagna föräldrapenningdagar (hel, halv, en fjärdedel o.s.v.). Varje ersättningsdag förbrukar en hel dag, även om till exempel en halv föräldrapenningdag tas ut.

Diagram 14. Ersättning vid föräldraledighet från den allmänna föräldraförsäkringen samt kollektivavtalat föräldrapenningtillägg (FPT) för privatanställda arbetare, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor. Kronor per månad.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning, för att underlätta förståelsen för ersättningens nivå relativt lönen.

Vid gemensam vårdnad har varje förälder rätt till 195 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå från Försäkringskassan. Av dessa är 90 dagar reserverade till respektive förälder. De övriga dagarna går att avstå till den andre föräldern. En förälder med ensam vårdnad har rätt till 390 dagar med föräldrapenning.

Det kollektivavtalade föräldrapenningtillägget utbetalas under högst 60 dagar vid minst 12 månaders anställningstid och under högst 180 dagar vid minst 24 månaders anställningstid. Diagrammet visar ersättning vid anställning minst 24 månader.

Källa: Försäkringskassan och AFA-Försäkring. Beräkningar TCO.

Diagram 14 visar de ersättningar en privatanställd arbetare kan få vid föräldraledighet givet en månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Den privatanställda arbetaren som får föräldrapenning från Försäkringskassan kan få ett föräldrapenningtillägg (FPT), genom kollektivavtalet på arbetsplatsen. FPT är 10 procent av inkomsten upp till 10 prisbasbelopp (465 000 kronor per år 2019) och på lönenivåer däröver 90 procent. Utbetalningstiden är längst 60 dagar vid minst 12 månaders anställningstid och längst 180 dagar vid minst 24 månaders anställningstid. Diagrammet visar ersättningen vid minst 24 månaders anställningstid.

Kommun- och landstingsanställda

Villkor

En arbetstagare som är tjänstledig i samband med barns födelse kan ha rätt till *föräldrapenningtillägg* och/eller *föräldralön* enligt kollektivavtalet Allmänna bestämmelser. För att ha rätt till *föräldrapenningtillägg* måste arbetstagaren dels ha rätt till föräldrapenning och dels ha varit anställd hos arbetsgivaren minst ett år i följd. För att ha rätt till *föräldralön* behöver arbetstagaren förutom att vara beviljad föräldrapenning även ha varit sammanhängande anställd hos offentlig arbetsgivare under minst 180 kalenderdagar före ledigheten.

Ersättningstid

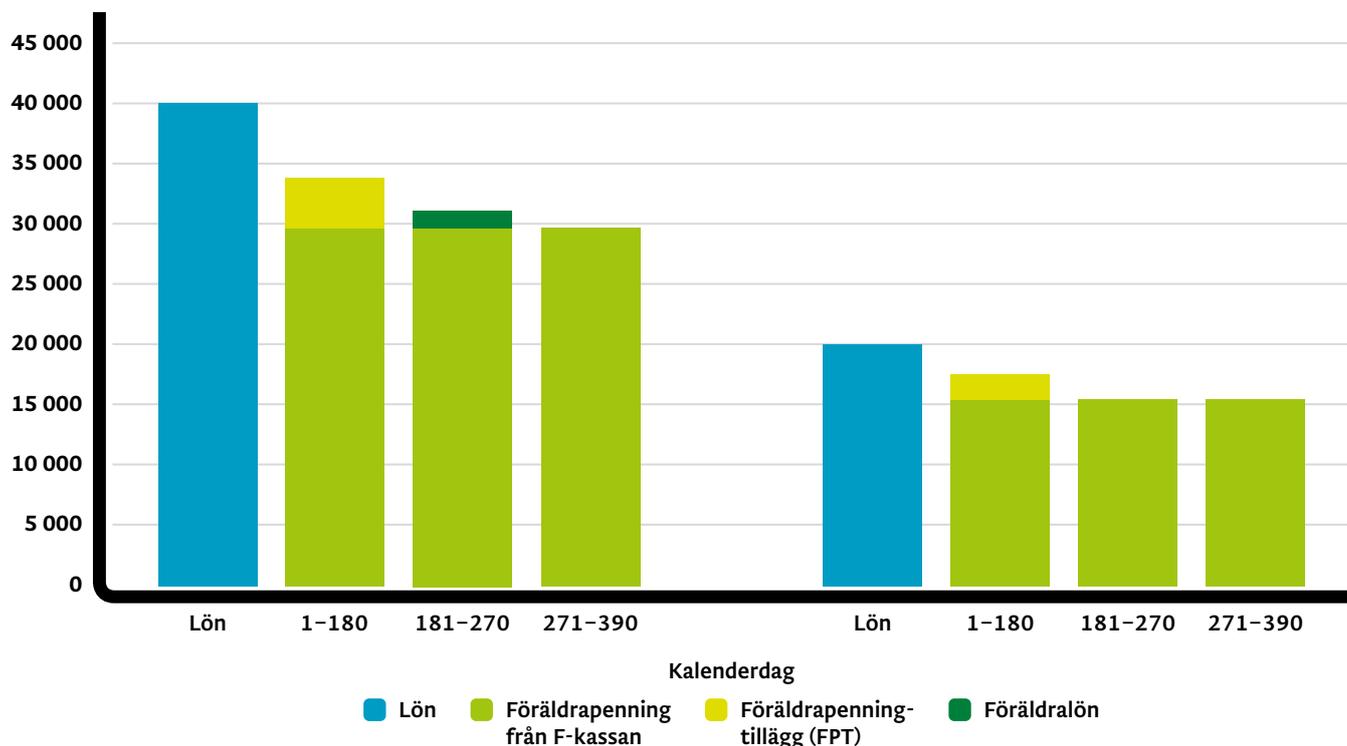
Arbetstagaren får *föräldrapenningtillägget* i sammanlagt 180 kalenderdagar per födsel och som längst till dess barnet är 24 månader. *Föräldralön* ges under högst 270 kalenderdagar dagar per födsel.

Ersättningsnivå

Föräldrapenningtillägget motsvarar 10 procent av lönebortfallet beräknat per kalenderdag.

Föräldralönen motsvarar skillnaden mellan 77,6 procent av lönebortfallet beräknat per kalenderdag och högsta belopp för föräldrapenning (10 prisbasbelopp vilket motsvarar 465 000 kronor per år 2019).

Diagram 15. Ersättning vid föräldraledighet från den allmänna föräldraförsäkringen samt kollektivavtalat föräldrapenningtillägg och föräldralön för anställda i kommun och landsting, vid tidigare månadslön på 40 000 kronor respektive 20 000 kronor.

Lön och ersättningar visas före skatt är dragen. Ersättningarna är där det har behövts omräknade till motsvarande månadsersättning, för att underlätta förståelsen för ersättningsnivå relativt lönen.

Vid gemensam vårdnad har varje förälder rätt till 195 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå från Försäkringskassan. Av dessa är 90 dagar reserverade till respektive förälder. De övriga dagarna går att avstå till den andre föräldern. En förälder med ensam vårdnad har rätt till 390 dagar med föräldrapenning på sjukpenningnivå.

Det kollektivavtalade föräldrapenningtillägget utbetalas under 180 dagar per födsel. Föräldralön utbetalas under 270 dagar.

Källa: Försäkringskassan och avtalet Allmänna bestämmelser. Beräkningar TCO.

3.3 Exempel: Ekonomin för en familj vid föräldraledighet

Hur ekonomin kan påverkas vid föräldraledighet åskådliggörs här med hjälp av ett exempel på hur ekonomin kan se ut när en barnfamilj med ett barn utökar familjen till två barn. I exempeltabellens första kolumn visas ekonomin en månad när båda föräldrarna arbetar och har en fyraåring. I den andra och tredje kolumnen har fyraåringen fått ett litet syskon. Den andra kolumnen visar hur deras ekonomi kan bli om den föräldralediga föräldern enbart har ersättning från den allmänna föräldraförsäkringen. I den tredje kolumnen visas ekonomin när den föräldralediga föräldern omfattas av kollektivavtalets tilläggsersättning. Exemplet visar hur ekonomin kan se ut den sjätte månaden i föräldraledigheten.

Tabell 13. Exempel på hur ekonomin kan se ut för en barnfamilj boende i småhus när en blir föräldraledig. Först arbetar de båda vuxna och har en 4-åring. Sedan får 4-åringen ett syskon och en vuxen blir föräldraledig.

	Båda arbetar	En föräldraledig med enbart föräldrapenning	En föräldraledig med föräldrapenning och kompletterande avtalsersättning
Lön 1	35 000	—	—
Lön 2	25 000	25 000	25 000
Föräldrapenning	—	27 160	27 160
Avtalsersättning (föräldralön)	—	—	3 500
Barnbidrag	1 250	2 650	2 650
Skatt	-14 150	-14 020	-14 510
Summa Disponibel inkomst	47 100	40 760	43 800
Boende	9 000	9 000	9 000
Barnomsorg	950	950	950
Bil	4 000	4 000	4 000
Övriga nödvändiga levnadsomkostnader	14 000	16 110	16 110
Summa utgifter	27 950	30 060	30 060
Kvar till sparande och övrig konsumtion	19 150	10 700	13 740

Skatten är beräknad som preliminärskatt för en enskild utbetalningsmånad och utgår från genomsnittlig kommunalskatt 2019, 32,19 procent. Vid beräkningen av skatten antas månadsinkomsten gälla hela beskattningsåret. Privatanställd tjänsteman. Budgeten visar hur det kan se ut den sjätte månaden i föräldraledigheten. I första kolumnen har familjen ett barn som är 4 år. I andra respektive tredje kolumnen har 4-åringen fått ett syskon som är sex månader. 4-åringen antas gå kvar på förskolan under föräldraledigheten. Beloppen för *Övriga nödvändiga levnadsomkostnader* kommer från Konsumentverkets beräkningar för rimliga kostnader för mat, kläder, förbrukning m.m. Det är mycket som inte ingår i det beloppet. T.ex. ingår inte utgifter för resor, glasögon, linser, hälso- och sjukvård, kalas, märkeskläder, alkohol, uteluncher, reparationer, sparande.

Källa: SCB, Skatteverket, Försäkringskassan, ersättningskollen.se, PTK, Swedbank, Motormännen, Konsumentverket. Beräkningar TCO.

Om båda föräldrarna arbetar har familjen som exemplifieras i **Tabell 13** drygt 19 000 kronor kvar till sparande och övrig konsumtion efter att de nödvändigaste utgifterna har betalats. Om den förälder som har den högsta lönen blir föräldraledig och enbart har ersättning från den allmänna föräldraförsäkringen sjunker inkomsterna avsevärt. Kvar till övrig konsumtion och sparande sjunker med mer än 8 000 kronor per månad.

Om den som är föräldraledig även omfattas av ersättning från kollektivavtalet blir inkomsterna högre. För familjen i exemplet i **Tabell 13** ger kollektivavtalets kompletterande ersättning ett tillskott på 3 500 kronor varje månad. Det är en stor ekonomisk skillnad jämfört med fallet när det inte fanns någon kompletterande avtalsförsäkring.

Källförteckning

Arbetsförmedlingen

Försäkringskassan

Skatteverket

SCB

Omställningsfonden

Omställningsavtal KOM-KL

AFA Försäkring (AGB, AGS, AGS-KL))

Trygghetsfonden TSL (Omställningsstöd)

Trygghetsrådet (Omställningsstöd AGE)

Medlingsinstitutet

Fackförbunden

Konsumentverket

Motormännens riksförbund

Swedbank

Collectum (ITP)

PTK Handbok om försäkringar 2019 (ITP)

Ersättningskollen.se

Kollektivavtalet Allmänna bestämmelser

Kollektivavtalet Allmänna anställningsvillkor

TCO

TCO är en partipolitiskt fristående centralorganisation som samlar 14 fackförbund med över 1,4 miljoner medlemmar. Vår uppgift är att påverka politiken och samhällsutvecklingen för goda villkor i arbetslivet. TCO-förbundens medlemmar är både välutbildade och professionella yrkesutövare. De jobbar i landets privata tjänste- och industriföretag, kommuner, landsting, kyrka, statliga myndigheter och i den ideella sektorn. Bland yrkesgrupperna finns allt från ingenjörer, journalister och lärare till poliser, ekonomer och sjuksköterskor. Över 60 procent av medlemmarna är kvinnor.

Vill du veta mer? Gå in på www.tco.se

Tjänstemännens centralorganisation
Linnégatan 14, 114 94 Stockholm
Tel 08-782 91 00, tco.se

